

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

رسالت
علیهما السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

(فارسی)

جامع المسائل

محمد الفاضل اللكراني

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جامع المسائل (فارسی) - حج

نویسنده:

آیت الله العظمی حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی (دام ظلّه)

ناشر چاپی:

امیر العلم

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	جامع المسائل (فارسی) - حج
۷	مشخصات کتاب
۷	حج
۷	استطاعت
۹	نیابت
۱۳	میقات
۱۴	احرام
۱۴	اشاره
۱۴	محرمات احرام
۱۶	طواف
۱۶	اشاره
۱۷	نماز طواف
۱۸	سعی
۱۹	احکام بین عمره تمتع و حج تمتع
۲۰	تقدیم اعمال مکه بر وقوفین
۲۰	وقوف
۲۱	رمی جمرات
۲۲	قربانی
۲۳	حلق و تقصیر
۲۴	بیتوته
۲۵	مصدود و محصور
۲۶	کفارات

۲۷ ..... مسائل متفرقه

۲۹ ..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

جامع المسائل (فارسی) - حج

مشخصات کتاب

سرشناسه: فاضل لنکرانی محمد، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۶. عنوان و نام پدید آور: جامع المسائل استفتاءات از محمد فاضل لنکرانی مشخصات نشر: قم امیر العلم [۱۳] - مشخصات ظاهری: ج. شابک: ۲۲۵۰۰ ریال یادداشت: ج. ۱ (چاپ یازدهم). موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه رده بندی کنگره: /ف۱۸ ج ۲ ۱۳۰۰ ی ۱۸۳/۹ BP رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲۲ شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۲۳۱۹۸

حج

استطاعت

س ۷۲- خدمه کاروانها و پزشکان و امدادگران و افراد دیگری که با مأموریت به میقات آمده‌اند، آیا مستطیع هستند و باید حجه الاسلام بجا آورند؟ ج- چنانچه واجد رجوع به کفایت باشند، که نوعاً این چنین می‌باشند، مستطیع هستند. س ۷۳- آیا خدمه کاروانها که قبل از ایام تشریق جهت آماده‌سازی چادرهای منی و عرفات و تهیه اتوبوس به خارج از شهر مکه رفته و باز می‌گردند. می‌توانند حجه الاسلام خود را بجا آورند؟ ج- بلی می‌توانند حجه الاسلام خود را انجام دهند. س ۷۴- شخصی اجیر شده یا به عنوان خدمه پذیرفته شده مشروط بر اینکه عمره مفرده انجام دهد نه تمتع، ولی او، اولاً عمره تمتع انجام داده است و فعلاً در مکه می‌باشد، آیا صحیح است و باید حج تمتع انجام دهد؟ ثانیاً اگر از روی جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۱ غفلت از قرارداد و شرط، عمره تمتع انجام داده است فعلاً وظیفه اش چیست؟ ج- در هر دو صورت عمره او صحیح است و اگر شرط کننده اجازه داد واجب است محرم به حج تمتع شود و حج انجام دهد ولی اگر اجازه نداد حج تمتع واجب نیست و اجیر می‌تواند به همان عمره ای که انجام داده اکتفا کند و احتیاط مستحب آن است که یک طواف نساء بجا آورد و اگر بدون اجازه طرف قرارداد، محرم به حج تمتع شد باز صحیح است و باید حج را تمام کند لکن در این فرض طرف قرارداد حق فسخ قرار داد را دارد. س ۷۵- کسی که به حد بلوغ نرسیده مکه می‌رود و حج بجا می‌آورد، جای حج واجب را می‌گیرد؟ ج- انسان قبل از بلوغ تکلیفی ندارد. لکن اگر کودک را مکه بردند و محرم به احرام حجش کردند مانعی ندارد. ولی جای حج واجب را نمی‌گیرد. و پس از بلوغ اگر مستطیع شد، باید حج بجا آورد. س ۷۶- شخصی با وجود تمام شرایط، حجه الاسلام خود را انجام داد و در مکه بود که اموالش در وطن تلف شد، یا هزینه مراجعت به وطن او تلف شد، آیا در این صورت حج او از حجه الاسلام کفایت می‌کند؟ ج- در فرض سؤال که رجوع به کفایت، یا هزینه مراجعت به وطن تلف شده، احتیاط آن است که به آن حج اکتفا نکند و در صورتی که سالهای بعد استطاعت داشت حجه الاسلام را اعاده کند. س ۷۷- شخصی که مخارج حج را دارد، اما در برگشت از سفر حج برای دادن ولیمه یا مخارج زندگی مقروض می‌شود و یا به وجوه شرعی مانند خمس و زکات نیازمند است، آیا چنین شخصی مستطیع است؟ ج- چنانچه برای مخارج زندگی مقروض می‌شود مستطیع نیست ولی جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۲ چنانچه بعد از برگشت از وجوه شرعی تأمین می‌شود، مستطیع است. س ۷۸- آیا سادات و اهل علم با وجوه شرعی مثل سهم السادات و سهم امام (ع) مستطیع می‌شوند؟ ج- ساداتی که مستحق سهم سادات هستند بنا بر احتیاط واجب جایز نیست بیش از مخارج سالشان خمس بگیرند و با سهم سادات مستطیع نمی‌شوند. چون حج از مؤونه نیست و نمی‌توانند برای انجام آن سهم سادات بگیرند. اما اهل علمی که شهریه می‌گیرند و وجوهات از سوی مرجع و حاکم شرع به عنوان مصرف و به لحاظ تحصیل و تدریس و خدمات دینی به آنان تملیک می‌شود مالک شده و با آن مستطیع می‌شوند. و اگر سایر شرایط وجود داشته باشد و مستطیع هستند و چنانچه حج بجا آورند از حجه الاسلام کفایت می‌کند. بلی اهل

علمی که از طرف مراجع تقلید مجاز در اخذ وجوه شرعیه هستند مالک وجوه مأخوذه نمی‌شوند و با آن استطاعت حاصل نمی‌شود و مجازند مقداری از آنرا در مخارج اقتصادی خود و موارد مقرر مصرف کنند. س ۷۹- اینجانب روحانی هستم و چون نیاز به شهریه داشتم طبق نظر حضرت امام قدس سره مستطیع نبودم و با اینکه چندین بار به حج مشرف شده بودم، حج واجب خود را به جا نیاوردم. بعد از وفات حضرت امام (ره) به یکی از مراجع رجوع کردم و مسأله را پرسیدم، گفتند طبق نظر ایشان مستطیع هستید. لذا حج خود را بجا آوردم و بعد متوجه شدم فتوای این آقا هم مثل مرحوم امام بوده است. حال سؤال این است که آیا راهی برای صحت حج انجام شده من وجود دارد؟ ج- به نظر اینجانب نیاز به شهریه مانع از استطاعت نیست و حج واجب جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۳ شما صحیح و مجزی از حجة الاسلام بوده است. س ۸۰- کسی که استطاعت انجام حج را ندارد ولی استطاعت انجام عمره مفرده را دارد، آیا عمره مفرده بر او واجب است؟ ج- چنانچه از گروهی باشد که حجة الاسلام آنها حج تمتع است، استطاعت برای انجام خصوص عمره مفرده سبب وجوب آن نخواهد شد. س ۸۱- حدود ده سال قبل برای سفر حج ثبت نام کرده‌ام. با توجه به اینکه حج واجب خود را قبلاً انجام داده‌ام، آیا می‌توانم حالا که نوبتم رسیده حج خود را به قیمت بازار بفروشم و اصلاً آیا حج فروختنی است؟ ج- حج را نمی‌فروشند. بلکه فیش آن را به لحاظ اعتبارش واگذار می‌کنند و جایز است. س ۸۲- اگر شخصی در حال استطاعت مالی فیش حج را خریداری کرد و به خاطر فوتش به یکی از ورثه یا کس دیگر سپرده است، چنانچه آن فرد اجیر نشده باشد و خودش با این فیش مستطیع شده باشد، حجی را که با مجوز این فیش انجام می‌دهد باید به نیابت آن مرحوم باشد، یا برای خود انجام دهد و برای او نایب بگیرد؟ ج- احتیاط اقتضا می‌کند که با آن فیش حج خویش را انجام دهد و برای میت استنابه کند، گرچه جواز انجام حج برای میت با این فیش بعید نیست. س ۸۳- اینجانب برای حج ثبت نام کرده و چند سال دیگر نوبتم می‌رسد و فیش حج مرحومه و والده مربوط به امسال است. آیا جایز است امسال از فیش وی برای خودم حج بروم و موقع نوبتم برای ایشان حج میقاتی بگیرم؟ ج- اگر سایر شرایط را دارید، احتیاط آن است که حج امسال را برای خودتان انجام دهید و برای مرحومه ما در هم در همین سال حج میقاتی بگیرید. س ۸۴- ما چهار برادر هستیم برادر بزرگمان پس از بازنشستگی دولت جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۴ مقداری پول به ایشان داد که موجب استطاعت برای حج شد. بلحاظ اینکه هر چهار برادر در یک خانه زندگی می‌کنیم و مخارج همه ما بر عهده ایشان هست؛ خانه فعلی برای همه ما کوچک است اگر با پولی که از دولت گرفته خانه بسازیم، استطاعت ایشان از بین می‌رود و اگر حج برود زندگی برای همه ما مشکل می‌شود؛ استدعا دارم حکم شرعی این مسأله را بیان فرمایید؟ ج- در فرض سؤال چنانچه پولی را که دولت به او داده است، مصرف ساختن خانه مورد نیاز و در شأن خود کند. به طوری که قدرت مالی برای حج نداشته باشد اشکالی ندارد. و حج بر او واجب نمی‌شود. س ۸۵- زنی ۵۸ ساله هستم و ارث پدری من سه میلیون و پانصد هزار تومان شده است. همسرم بیمار و از کار افتاده است و درآمد ندارد و دارای سه فرزند هستم که مشغول تحصیل هستند و مستأجر می‌باشند و هزینه تحصیل آنها زیاد است، آیا این پول را صرف تهیه مسکن و بقیه مخارج فرزندانم کنم یا به حج بروم؟ و آیا می‌توانم فیش حج بگیرم و بعد به حج بروم؟ ج- در فرض سؤال فعلاً حج بر شما واجب نیست، بلی چنانچه پول را خرج مایحتاج خود و فرزندانان نکنید تا موسم حج فرا برسد و خرید فیش حج به نرخ متعارف و بدون اجحاف برای سال جاری ممکن باشد حج واجب می‌شود. س ۸۶- حضرت تعالی در مناسک فرموده‌اید: «کسی که نیاز به ازدواج دارد به طوری که ترک آن سبب مرض یا ضرر یا مشقت گردد. و برای آن پول لازم باشد در صورتی مستطیع می‌شود که علاوه بر مخارج حج مصارف ازدواج را هم داشته باشد»، آیا این حکم شامل فرزندی که به حد بلوغ رسیده می‌شود؟ ج- بلی شامل می‌شود. به این معنا اگر شخصی پسر یا دختر دارد که نیاز به ازدواج دارند، و ترک آن موجب ضرر یا مشقت یا به حرام افتادن آنان جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۵ می‌شود، لازم است اول مخارج ازدواج آنان را طبق شأن و متعارف تأمین کند. پس از آن اگر مصارف حج را داشت، مستطیع می‌شود. س ۸۷- آیا پول قربانی جزء استطاعت است؟ ج- بلی جزء استطاعت است و اگر کسی پول قربانی

را ندارد حج بر او واجب نیست ولو اینکه در مدینه یا مکه باشد. س ۸۸- شخصی در مدینه با توجه به اینکه مقداری پول همراه دارد، در استطاعت خود شک می‌کند، وظیفه‌اش چیست؟ ج- می‌تواند مبلغی را که همراه دارد به کسی ببخشد و او وی را با بذل همان مبلغ به حج مهمان کند که حج بذلی شود و حجه الاسلام قطعی انجام دهد. در این صورت حج او از حجه الاسلام کفایت می‌کند. س ۸۹- شخصی در مدینه در اثر تصادف یا بیماری یقین دارد که از انجام طواف و سعی مطلقاً (حتی با تخت) عاجز است، آیا از استطاعت افتاده یا محرم شود و اعمال را استنابه کند؟ ج- با فرض عجز، تکلیف ساقط است و فعلاً حج واجب نیست بلی اگر برای سال‌های بعد شرایط حاصل بود، یا حج بر او مستقر بوده، حج واجب است. س ۹۰- خانمی است که از دیدن جمعیت وحشت می‌کند و اضطراب غیرقابل تحملی به او دست می‌دهد آیا همین عارضه، مسقط تکلیف حج است؟ ج- بلی، حکم آن مانند مسأله قبل است. س ۹۱- شخصی پس از استقرار و جوب حج، دیوانه شده، وظیفه ولی نسبت به حج او چیست؟ ج- چنانچه امید آفاقه هست صبر کنند و الا بنابر احتیاط واجب ولی شرعی او از مال او یک حج نیابی انجام دهد. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۶ س ۹۲- زنی بدون اذن و توافق شوهرش برای انجام عمره مفرده و حج استحبابی به مکه معظمه مسافرت می‌کند. حکم این سفر و اعمال وی چگونه است؟ ج- جواز خروج زن از منزل و صحت عمره و حج مستحبی او مشروط به اذن شوهر است و سفر او بدون اذن شوهر حرام است و عمره و حج مستحبی او هم باطل است. س ۹۳- پولی که برای ثبت نام سفر حج پرداخت شده و سال خمسی بر آن گذشته و هنوز قرعه به نام او اصابت نکرده، آیا مشمول خمس می‌باشد؟ ج- چنانچه حجه الاسلام قبلاً بر او استقرار پیدا نکرده باشد لازم است خمس آن را پردازد. س ۹۴- بعضی از کسانی که به حج مشرف می‌شوند مبلغی که هزینه سفر حج می‌کنند، وجوه شرعی آن را می‌پردازند با توجه به اینکه بقیه اموالشان را تخمیس نکرده‌اند. آیا احرام آنان و نماز طواف صحیح است؟ ج- تصرف در مالی که خمس به آن تعلق گرفته، قبل از پرداخت خمس آن، جایز نیست و برداشت مخارج حج و دادن خمس آن، تصرف در مال غیر مخمس است و جایز نیست و این کار منع از تصرف را بر طرف نمی‌کند. به عبارت دیگر پرداخت خمس این مقدار، مابقی را از تعلق خمس بیرون نمی‌آورد. و به عنوان متعلق حق امام علیه السلام و سادات محفوظ است. بلی می‌توانند مقداری از مال را به قصد ادای خمس به مرجع تقلید یا وکیل او بدهند و او بعد از قبول آن را به آنها قرض بدهد. و آن را صرف مخارج حج کنند. در این صورت حج آنها صحیح است. و اگر خمس ندهند، گرچه تصرف در مال حرام است. اما همراه داشتن پول غیر مخمس و خرج آن جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۷ موجب بطلان حج نمی‌شود. مشروط بر اینکه لباس احرام از مالی که خمس به آن تعلق نگرفته تهیه شود یا به ذمه خریدار شود. که در این صورت حج صحیح است و باید قربانی هم از پول تخمیس شده خریداری شود. س ۹۵- شخصی با پول غیرمخمس حوله احرام خریداری و ولی در حین خرید نمی‌دانسته که پول، غیرمخمس است، آیا احرام و اعمالش صحیح است؟ ج- در فرض سؤال صحیح است. لکن خمس پولی را که مصرف کرده مدیون است و باید بدهد. س ۹۶- شخصی با پول غیرمخمس لباس احرام تهیه کرده، و با اینکه توجه داشته‌است با همان لباس، طواف و نماز طواف را انجام داده و از همان پول نیز قربانی خریده‌است، حکم حج او چگونه است و وظیفه فعلی او چیست؟ ج- این شخص فعلاً باید از محرمات احرام اجتناب کند تا یک عمره مفرده، ولو با استنابه انجام دهد و پس از آن از احرام خارج شود و اگر حج بر او واجب بوده‌است باید در سالهای آینده حج را صحیحاً انجام دهد و اگر واجب نبوده‌است حج واجب نیست. س ۹۷- در جایی که عده‌ای منتظر نوبتشان برای رفتن به حج واجب هستند، آیا جایز است برای مرتبه دوم و بیشتر به حج رفت و جای آنها را گرفت؟ ج- گرچه شرعاً حشش صحیح است، ولی از انجام آن در این شرایط خودداری شود. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۸

نیابت

س ۹۸- پدرم وصیت کرده که حدود ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان از اموالش را برای او حج بجا آورم. با توجه به اینکه کل اموال پدرم برای حج

کفایت نمی‌کند و قبلاً ثبت نام نکرده است. و قدرت رفتن به حج را نیز نداشته است. فعلاً وظیفه چیست؟ ج- در فرض سؤال، حج واجب نیست. و چنانچه همه ورثه راضی باشند. یک حج میقاتی برای او انجام دهید. و در غیر این صورت مبلغ مورد وصیت را مثل سایر ترکه میت بین ورثه تقسیم کنید. س ۹۹- شخصی وصیت کرده که بعد از فوتش درختهایش را برای حج او مصرف کنند، در حالی که آنها ۱۵ خرج حج امروز را ندارد، وظیفه چیست؟ ج- اگر حج بر او واجب بوده و غیر از درختها اموال دیگری داشته که مجموعاً برای حج کافی است، لازم است همه را در حج صرف کنند. و اگر حج بر او واجب نبوده درختها را در کار خیر به نیت میت مصرف کنند. س ۱۰۰- شخصی برای حج مستحبی مبلغ معینی را وصیت کرده، و آن مبلغ حتی برای حج میقاتی کفاف نمی‌دهد، وظیفه چیست؟ ج- در فرض سؤال آن مبلغ را به نیت موصی در کارهای خیر مصرف کنند. بلی اگر وصیت مقید به انجام حج بوده است با فرض عدم کفاف برای حج، وصیت باطل است و آن مبلغ طبق احکام ارث بین ورثه تقسیم می‌شود. س ۱۰۱- دختری که تنها وارث زمین‌های پدر بوده و فوت کرده و قسمتی از ماترکش را اختصاص به نماز و روزه داده، آیا حج بر او واجب بوده است؟ ج- چنانچه با فروش قسمتی از زمین و صرف در حج، مخارجش تأمین می‌شده و شرایط دیگر استطاعت وجود داشته، لازم است از ترکه او حجی جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۰۹ برای او انجام گیرد. اگر چه میقاتی باشد. س ۱۰۲- پدرم در سال ۱۳۶۳ برای حج ثبت نام کرده و در همان سال مستطیع هم بوده است. ایشان وصیت کرده‌اند که بعد از فوت، اینجانب به نیابت از ایشان به حج بروم. حال که پدرم فوت کرده است با توجه به اینکه خودم ماهیانه سی هزار تومان حقوق می‌گیرم و فیش پدرم را نیز به نام خودم منتقل کرده‌ام و قبلاً نیز مستطیع نبوده‌ام و فعلاً هم قادر بر پرداخت مبلغی بالغ بر چهار صد هزار تومان نیستم. و با توجه به اینکه با اجازه حضرت تعالی بر تقلید از حضرت امام (ره) باقی هستم و با توجه به شرایط مذکور آیا می‌توانم به نیابت از پدرم حج به جا آورم؟ ج- به نظر اینجانب حج شما به نیابت از پدرتان صحیح و مجزی است ولو اینکه خود شما هم مستطیع باشید. ولی اگر شما قدرت مالی داشته باشید و بتوانید پول بدهید تا دیگری از طرف پدرتان حج بجا آورد و شما هم با فیش پدرتان حج برای خودتان بجا آورید در این صورت مطابق احتیاط و مطابق نظر حضرت امام (ره) می‌باشد. اما اگر قدرت مالی نایب گرفتن برای پدر را ندارید. در این صورت شما مستطیع نیستید. و حتی به نظر مرحوم امام (ره) نیز حج نیابتی شما از پدرتان صحیح و مجزی است. س ۱۰۳- کسانی که اجیر شده و با فیش حج میت و به نیابت از وی به حج می‌روند، اگر خود نیز تمام شرایط استطاعت را دارا باشند، بجز باز بودن راه، که آن هم با فیش حج میت حاصل شده است، چنانچه بتوانند مثلاً در مدینه یا جده (قبل از میقات) برای متوفی نایب بگیرند و خودشان حج واجب خود را انجام دهند، تکلیف چیست؟ ج- در فرض سؤال وظیفه انجام حج نیابتی است. ولی اگر برای خود حج جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۰ انجام دهند صحیح است. هر چند معصیت کرده‌اند. و نایب گرفتن برای متوفی در صورتی صحیح و مجزی است که مجاز در استنباه باشند. س ۱۰۴- فیش حج متوفی، به مبلغ زیادی در بازار خریداری می‌شود، و به کمتر از آن مبلغ، می‌توان برای میت نایب گرفت، آیا می‌توان از آن فیش برای رفتن به حج استفاده کرد، در حالی که مازاد قیمت آن متعلق به ورثه است و چنانچه میت وارث صغیر داشته باشد، چطور؟ ج- چنانچه وصیتی نسبت به حج بلدی نداشته باشد. می‌توان از میقات برای میت در صورت استقرار حج برای او استنباه کرد. و فیش را در اختیار دیگری قرار داده و ما به التفاوت، بین همه ورثه طبق قانون شرع تقسیم گردد. و در این فرض فرقی بین داشتن صغیر یا نداشتن آن نیست. و در صورت نبودن وصیت و عدم استقرار حج با وجود صغیر باید سهم صغیر از مجموع فیش به هر صورت رعایت شود. س ۱۰۵- حج واجبی که در ذمه متوفی بوده آیا پسر بزرگش باید ادا کند؟ یا پسر کوچکش هم شرعاً جایز است بجا آورد؟ ج- اگر حج بر متوفی مستقر و واجب بوده. یعنی می‌توانسته به حج برود و نرفته است. واجب است از اموال او برایش حج نیابتی انجام دهند. و اختصاص به پسر بزرگتر ندارد. و می‌تواند هر کسی را نایب کنند. اگر چه از میقات باشد. س ۱۰۶- اگر متوفی وصیت مسلمی داشته باشد که وارث معینی حج او را ادا کند، آیا این وصیت معتبر خواهد بود؟ ج- اگر اطمینان به وصیت دارید، باید طبق وصیت عمل کنید. س ۱۰۷-

کسی که تاکنون به حج نرفته است و اولین سفر اوست، آیا می‌تواند جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۱ از طرف شخص دیگری برای انجام حج نایب شود؟ ج- بلی، می‌تواند. س ۱۰۸- کسی که هنگام پذیرفتن نیابت عذری از انجام اعمال عمره و حج ندارد، ولی در بین اعمال عذری برایش پیش آید، آیا به نیابت او ضرر می‌زند؟ ج- چنانچه پیش آمدن عذر بعد از شروع در اعمال پیش‌بینی نمی‌شده، نیابت مانعی ندارد. س ۱۰۹- نایب پس از عقد اجاره بلافاصله از انجام بعضی اعمال معذور شد، آیا نیابت او صحیح است؟ و از مصادیق عذر طاری است یا خیر؟ ج- پس از انعقاد اجاره، نیابت صحیح است و عذر طاری محسوب می‌شود. س ۱۱۰- شخصی به نیابت وارد جده شده و نمی‌گذارند به مواقیت معروفه برود آیا عذر طاری محسوب می‌شود و صحیح است که با نذر از جده محرم به عمره تمتع نیایی شود یا مجزی نیست؟ ج- در فرض سؤال با نذر از جده محرم شود و در ادنی‌الحل احتیاطاً تجدید احرام کند و نیابتش صحیح است. س ۱۱۱- کسی به نیابت به حج بلدی اقدام می‌کند ولی قبل از میقات، شخص دیگری را به جای خود به عنوان عمل به نیابت به کار می‌گیرد، آیا اذن منوب عنه لازم است؟ و در صورت عدم اذن، این حج مجزی است یا خیر؟ ج- در فرض سؤال که ظاهراً منوب عنه زنده است، نایب گرفتن دیگری برای وی کافی و مجزی نیست. مگر اینکه از طرف او در گرفتن نایب وکالت داشته باشد. س ۱۱۲- اگر در حین نیابت، نایب معذور است و یقین به عذر دارد. ولی می‌داند در اثنای عمل عذر او بر طرف می‌شود (مثلاً قرائت نمازش را تصحیح جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۲ می‌کند) در این صورت آیا احرام محقق گردیده؟ و آیا نیابت درست می‌باشد؟ ج- نیابت و احرام او صحیح است. س ۱۱۳- کسی که نمی‌تواند اعراب تلبیه را صحیح بگوید و یا حروف را از مخارج ادا کند، ولی با تلقین روحانی کاروان می‌تواند صحیح بخواند، آیا می‌تواند نایب شود؟ ج- در فرض سؤال، نیابت مانعی ندارد. س ۱۱۴- اگر نایب در حج تمتع در ارتکاب بعضی از محرکات مضطر باشد، نیابتش صحیح است؟ ج- بلی نیابتش صحیح است. ولی کفاره آن به عهده خودش می‌باشد. س ۱۱۵- آیا صحیح است که شخصی در بدو ورود به مدینه یا مکه دیگری را وکالت و نیابت دهد که قربانی او را بخرد و به موقع، آن را ذبح کند و اگر هم در بین اعمال مشکلی برای او پیش آمد و نتوانست بعضی از اعمال خود را انجام دهد این فرد اعمال او را انجام دهد؟ ج- وکالت و استنباه به نحو مذکور مانعی ندارد و اگر نایب اعمالی را که نیابت در آن صحیح است، به نیت منوب عنه انجام دهد صحیح و مبرء ذمه است. س ۱۱۶- کسی که نماز او از جهت قرائت کامل نبود نایب کسی در حج شد، ولی نمازهای طواف را نایب گرفت و طبق نظر خود، مشکل را حل کرد، آیا این حج از منوب عنه مجزی است؟ ج- اگر از قرائت صحیح معذور بوده، نیابت و احرام او باطل است. س ۱۱۷- خدمه کاروانها و افرادی که به جهتی دیگر، شب عید قربان را در مشعرالحرام نمی‌مانند و تنها برای انجام وقوف، از اذان صبح تا طلوع آفتاب به مشعر می‌آیند و یا وقوف اضطراری مشعر را بجا می‌آورند، می‌توانند در حج جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۳ نایب شوند؟ ج- برای صحت نیابت، لازم است وقوف اختیاری مشعر را درک کنند و وقوف اضطراری کافی نیست. س ۱۱۸- بانوان که وقوف اختیاری مشعر را درک نمی‌کنند و قبل از طلوع فجر وارد منی می‌شوند، آیا می‌توانند از مرد یا زن نایب شوند؟ ج- در فرض سؤال، می‌توانند نایب شوند. س ۱۱۹- اگر کسی بداند که شب عید باید همراه زنان و ضعیفاً قبل از طلوع فجر به منی برود، ولی می‌تواند برگردد و وقوف اختیاری مشعرالحرام را درک کند. آیا می‌تواند نیابت قبول کند؟ ج- مانعی ندارد و نیابت او صحیح است. س ۱۲۰- شخصی استحباً برای عمره تمتع محرم شده و پس از انجام اعمال عمره و محل شدن از آن، متوجه شده که بر پدرش حج واجب است، آیا می‌تواند حج تمتع مستحبی خود را انجام ندهد و مجدداً از یکی از مواقیت، به نیابت پدرش محرم به احرام عمره تمتع شود و یا در همین فرض آیا می‌تواند برای دیگری اجیر شود و حج تمتع استیجاری انجام دهد؟ ج- باید حج خود را تمام کند ولی اگر معصیت کرد و برای دیگری عمره و حج تمتع انجام داد اجاره و حج صحیح و مبرء ذمه منوب عنه می‌شود و عمره تمتعی که برای خودش انجام داده بود باطل می‌شود و طواف نساء هم برای آن لازم نیست. س ۱۲۱- در فرض سابق اگر اجیر شد آیا استحقاق اجرت تعیین شده را دارد؟ ج- بلی اجاره و حج صحیح است و استحقاق اجرت تعیین شده را دارد. س ۱۲۲- شخص اجیر

شده که حج نیابتی میقاتی انجام دهد. و چون مطمئن جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۴ بوده که می‌تواند بعداً به میقات برود. لذا هنگام ورود عمره مفرده انجام داده و به طرف قرن‌المنازل رفته که از آنجا برای منوب عنه محرم شود. حکومت مانع شده لذا از همانجا به قصد منوب عنه محرم شده و وارد مکه شده است. تکلیف این شخص چیست؟ ج- عذر طاری در نیابت اشکالی ندارد. بنابراین حج نیابتی در فرض سؤال مانعی ندارد و صحیح است. س ۱۲۳- کسی که در انجام حج بلدی نیابت دارد، آیا در برگشت از سفر حج نیز باید به شهر منوب عنه برگردد یا لزومی ندارد؟ ج- خیر لازم نیست، مگر اینکه در ضمن عقد اجاره شرط شده باشد. س ۱۲۴- کسی که در انجام حج بلدی نیابت دارد، چه مقدار از مستحبات مدینه و مکه را باید به نیابت از منوب عنه انجام دهد؟ ج- به مقدار متعارف انجام دهد. س ۱۲۵- کسی که حج نیابتی انجام می‌دهد، آیا باید طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل کند، یا طبق فتوای مرجع منوب عنه؟ ج- طبق فتوای مرجع خودش عمل کند. س ۱۲۶- آیا صحیح است که انسان حج را برای خود و به نیابت از مثلاً پدر و مادرش انجام دهد بطوری که هر سه نفر در یک حج شریک باشند؟ ج- در حج مستحبی مانعی ندارد. س ۱۲۷- چنانچه نایب در حج تمتع پس از تمام اعمال حج بخواهد یک عمره مفرده بجای آورد و نیت کند، مشترکاً یک عمره مفرده برای خودش و منوب عنه و پدر و مادر و ... انجام دهد، آیا صحیح است؟ ج- بلی صحیح است. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۵ س ۱۲۸- آیا در حج و عمره مستحبی که به نیت غیر انجام می‌شود استنابه و وکالت لازم است؟ ج- در حج و عمره مستحبی تبرعی، اذن و استنابه لازم نیست. س ۱۲۹- در مواردی که نیابت جایز است، مثل ذبح و رمی، نیابت تبرعی کافی است یا باید با وکالت باشد؟ ج- نیابت تبرعی کافی نیست و باید با وکالت باشد مگر در رمی که شخص معذور از استنابه است. س ۱۳۰- اگر نایب از بعضی اعمال حج معذور شد و نایب گرفت، نایب عمل را به نیابت نایب انجام دهد یا به نیابت منوب عنه؟ ج- نایب نیت کند عملی را که بر عهده نایب است انجام می‌دهم. س ۱۳۱- بعضی از خدمه کاروانهای حج، مجبورند قبل از ایام تشریق جهت آماده‌سازی منی و عرفات و تهیه اتوبوس به خارج از شهر مکه رفته و بازگردند، آیا این افراد می‌توانند نیابت قبول کرده و حج نیابتی انجام دهند؟ ج- بلی، می‌توانند حج نیابتی انجام دهند و از این جهت مانعی ندارد. س ۱۳۲- شخصی که قرائت نماز او صحیح نیست. و هر چه تلاش کرده نتوانسته آن را تصحیح کند. در عین حال به نیابت آمده و عمره تمتع را برای منوب عنه انجام داده، و بعد از تقصیر متوجه می‌شود از معذورین است که نیابتش درست نبوده است. حال تصمیم می‌گیرد شخص دیگری را برای منوب عنه خود نایب بگیرد. و برای خود حج انجام دهد. با توجه به اینکه حکومت اجازه نمی‌دهد به مواقیت معروفه برود، اگر از مسجد تعیم برای عمره تمتع محرم شود. از حجة الاسلام خودش کفایت می‌کند یا خیر؟ و نیز نایب گرفتن او چه صورت دارد؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۶ ج- در فرض سؤال، اگر شرایط وجوب حجة الاسلام را داشته باشد، حج او صحیح و از حجة الاسلام کفایت می‌کند. و در این فرض احرام او از تعیم اشکال ندارد و صحیح است. استنابه او از منوب عنه خود در صورتی صحیح و مجزی است که از طرف او مجاز و وکیل در استنابه باشد. و اگر حج تمتع است نایب باید در یکی از مواقیت معروفه محرم شود. و الا صحیح و مجزی نیست. س ۱۳۳- شخصی با فیش پدر یا مادرش نیابتاً به حج آمده، و چون از بعضی از اعمال معذور است یا قرائتش صحیح نیست فعلاً متوجه شده که نیابتش صحیح نیست و حج بر پدر یا مادرش واجب نبوده، فعلاً چه وظیفه‌ای دارد؟ ج- اگر شرایط استطاعت را دارد می‌تواند برای خودش حجة الاسلام بجا آورد، و الا حج مستحبی برای خود بجا آورد و ثواب آن را به پدر یا مادر خود اهدا کند. س ۱۳۴- نایبی که در ماه ذی‌القعده یا ذی‌الحجه وارد مکه شده، قبل از آنکه برای منوب عنه خود محرم به احرام عمره تمتع شود، آیا می‌تواند برای خودش عمره مفرده بجا آورد و بعد برای کار ضروری به مدینه رفته و از آنجا برای منوب عنه خود محرم شود؟ ج- بلی می‌تواند برای خود یا برای دیگری عمره مفرده بجا آورد. ولی پس از آنکه محرم باحرام عمره تمتع برای منوب عنه شد، نمی‌تواند عمره مفرده دیگری انجام دهد تا حج منوب عنه را اتمام کند. س ۱۳۵- شخصی در مدینه منوره، دیگری را اجیر می‌کند که برای پدر وی حج میقاتی بجا آورد ولی مشخص نکرده است که از مسجد شجره محرم شود یا میقاتهای دیگر، آیا اجیر می‌تواند

از مسجد شجره به نیت عمره مفرده محرم شود و پس از آن به جحفه یا قرن المنازل برود و برای عمره تمتع استیجاری محرم شود؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۷ ج- چنانچه عقد اجاره انصراف و یا ظهور عرفی در احرام از خصوص مسجد شجره را نداشته باشد، اشکالی ندارد. س ۱۳۶- نایب اگر از انجام حج تمتع معذور شد، و حج تمتع را به حج افراد بدل کرد. آیا این حج از منوب عنه مجزی است؟ ج- مجزی است و بعد از آن لازم است یک عمره مفرده به نیت منوب عنه انجام دهد. س ۱۳۷- نایب طواف نساء را به چه نیتی انجام دهد؟ به نیت خودش یا منوب عنه؟ و آیا فرقی بین نیابت در عمره مفرده و حج و طواف نساء تنها وجود دارد؟ ج- نایب باید به نیت منوب عنه انجام دهد و فرقی بین موارد مذکوره نیست. س ۱۳۸- شخصی که حج بر او مستقر شده و نمی تواند مکه برود و ناچار است نایب بگیرد، آیا می تواند از میقات نایب بگیرد؟ ج- بلی می تواند از میقات نایب بگیرد. گرچه بهتر این است که از بلد کسی را اجیر کند.

میقات

س ۱۳۹- آیا زائران ایرانی بیت الله الحرام در موسم حج و یا عمره می توانند از میقات حدیبیه محرم شوند؟ و آیا حدیبیه نیز مانند سایر مواقیع از قبیل میقات شجره و جحفه می باشد؟ ج- میقات عمره تمتع یکی از مواقیع پنجگانه معروفه است که در مناسک حج بیان شده است. و در صورت عدم عبور از آنها، لازم است از محاذی جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۸ یکی از آنها محرم شود. لذا کسانی که برای حج تمتع از جده به مکه می روند. باید به جحفه یا یکی از مواقیع معروفه دیگر بروند و از آنجا محرم شوند و الا از محاذی یکی از آنها محرم شوند. و در غیر این صورت احرام عمره تمتع صحیح نیست. ولی میقات برای احرام عمره مفرده علاوه بر مواقیع پنجگانه معروفه ادنی الحل «۱» نیز می باشد. امّا افضل نسبت به ادنی الحل این است که در حدیبیه یا جعرانه یا تنعیم محرم شوند. بلی اگر کسی برای عمره مفرده از یکی از مواقیع پنجگانه با تمکن از احرام، بدون احرام عبور کند مرتکب معصیت شده است. ولی احرامش از حدیبیه یا جعرانه یا تنعیم صحیح است. بنابراین کسانی که از جده برای عمره مفرده به مکه می روند می توانند از حدیبیه یا جعرانه یا تنعیم محرم شوند و معصیتی نیز مرتکب نشده اند. چون از مواقیع پنجگانه عبور نکرده اند. س ۱۴۰- کسی که از میقات اهل مدینه می گذرد، آیا حتماً باید داخل مسجد شجره محرم شود یا بیرون مسجد کافی است؟ ج- به احتیاط واجب از داخل مسجد شجره محرم شود. س ۱۴۱- وظیفه زنان حائض و کسانی که از وارد شدن به مسجد شجره معذورند، نسبت به احرام چیست؟ ج- کنار مسجد شجره محرم شده و لازم نیست وارد مسجد شوند هر چند می توانند در حال عبور از مسجد محرم شوند. س ۱۴۲- با توجه به توسعه جدید مسجد شجره، آیا احرام در قسمتهای جدید التأسيس کفایت می کند، با توجه به اینکه محدوده مسجد قدیم جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۱۹ مشخص نمی باشد، یا تشخیص آن بسیار مشکل است؟ ج- احرام در تمام قسمتهای آن کافی است. س ۱۴۳- کسانی که ابتدا به جده رفته و سپس برای عمره تمتع به مکه می روند، آیا برای محرم شدن، حتماً باید به یکی از میقاتها بروند؟ یا می توانند در محاذات میقات محرم شوند؟ ج- در صورت عدم امکان احرام از میقات، لازم است از محاذی آن محرم شوند و باید احراز محاذات شود. س ۱۴۴- آیا احرام حج حتماً باید در مکه قدیم یا مسجد الحرام باشد، یا در محله های نوساز هم کفایت می کند؟ ج- در هر جا که صدق مکه کند کافی است. اگرچه در محله های نوساز باشد. س ۱۴۵- شخصی از روی جهل به مسأله در فرودگاه جده برای عمره مفرده محرم می شود و پس از انجام طواف و نماز و سعی متوجه می شود که می بایست به یکی از مواقیع برود، تکلیف او در این صورت چیست؟ ج- در فرض سؤال عمره باطل است و تکلیف خاصی ندارد و چنانچه عمره به جهتی بر او واجب بوده است یا بخواهد یک عمره مستحبی انجام دهد باید به یکی از مواقیع برگردد ولو به ادنی الحل و محرم شود و اعمال را انجام دهد. س ۱۴۶- با توجه به پاسخ فوق منظور از میقات، آیا مواقیع معروفه است؟ ج- میقات در عمره مفرده ادنی الحل است. س ۱۴۷- شخصی قبل از میقات یا در میقات و قبل از احرام بیهوش شده، وظیفه او چیست؟ ج- در فرض سؤال

بیهوش و وظیفه‌ای ندارد بلی اگر ممکن است صبر کنند تا جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۰ بهبودی حاصل شود و آلا می‌توانند او را بدون احرام وارد مکه کنند، ولی اگر قبل از ضیق وقت بهبود یافت باید برگردد به یکی از مواقیت معروفه و محرم شود و اگر ممکن نشد تکلیفی ندارد و معلوم می‌شود در این سال مستطیع نبوده و حج بر او واجب نشده است و الحاق بیهوش به جاهل و ناسی مشکل است، بلی چنانچه سالهای بعد استطاعت داشت یا حج بر او مستقر بوده است باید حج انجام دهد.

احرام

اشاره

س ۱۴۸- آیا در نیت احرام و سایر اعمال حج، قصد بر انجام عمل بدون ریا و توجه به عملی که انجام می‌دهد، کافی است؟ و یا گذراندن از قلب، یا به زبان آوردن آن لازم است؟ ج- نیت به تنهایی کافی است. ولی مستحب است که به زبان بیاورد. س ۱۴۹- این جانب یک سال حج برای خود انجام داده‌ام و چند حج نیابتی نیز در سالهای متعدّد انجام داده‌ام ان شاء الله امسال توفیق تشرف به حج خواهم داشت، آیا می‌توانم به نیت مافی‌الذمه حج بجا آورم که اگر حج خود یا یکی از منوب عنه‌ها اشکال داشته بجای آنها محسوب شود و آلا برای خودم مستحبی محسوب شود؟ ج- بلی می‌توانید به نحو مذکور نیت کنید و چنانچه یک حج واجب- اعم از حجی که اصالتاً واجب بوده، یا نیابتاً واجب شده- بر ذمه شما باشد برئ‌الذمه می‌شوید. و آلا حج ندبی خواهد بود. س ۱۵۰- ولی طفل غیر ممیز طبق فتوای چه کسی او را محرم کند و اعمال او جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۱ را انجام دهد؟ ج- طبق فتوای مجتهدی که خودش از او تقلید می‌کند، عمل کند و در موارد اختلافی بهتر است احتیاط کند. س ۱۵۱- اگر زن در میقات حائض باشد، و یقین کند که نمی‌تواند عمره تمتع را در وقت خود انجام دهد باید به نیت عمره تمتع محرم شود و بعداً در ضیق وقت عدول به افراد کند. آیا با فرض یقین زن به اینکه می‌داند تا آخر وقت پاک نمی‌شود. چگونه نیت عمره تمتع کند؟ ملاک چیست؟ ج- ملاک عمل به وظیفه فعلی است و چون در حال حاضر مأمور و مکلف به حج تمتع است. نه افراد لذا فعلاً باید نیت تکلیف و امر فعلی را بکند. و یقین او به اینکه تا آخر وقت پاک نمی‌شود مانع از امکان نیت عمره طبق وظیفه فعلی نمی‌شود. مضافاً بر اینکه لعل الله یحدث بعد ذلک امرأ. س ۱۵۲- آیا بانوان هم برای احرام، باید لنگ و ردا یا مشابه آن را بپوشند؟ و یا می‌توانند در لباس معمولی خود محرم شوند؟ ج- به احتیاط مستحب، در حال احرام که چند دقیقه بیشتر طول نمی‌کشد لنگ و ردا را روی لباس معمولی بپوشند. س ۱۵۳- فرموده‌اید احتیاط مستحب آن است که زنها در حال نیت و تلبیه. دو لباس احرام را بپوشند. سؤال این است که اگر عمداً بپوشند و در همان لباس معمولی خودشان محرم شوند، احرامشان باطل است یا خیر؟ ج- خیر. به احرام آنها ضرر نمی‌زند و باطل نیست. س ۱۵۴- کسی بدون نیت احرام حج لباس احرام را پوشیده و با سایرین تلبیه را گفته است و بعد از وقوف در عرفات متوجه شده است، حکم او چیست؟ ج- اگر نیت انجام حج را داشته و تلبیه گفته، احرام محقق شده است و حج جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۲ او صحیح است. س ۱۵۵- شخصی عمره مفرده انجام داده و سپس برای عمره مفرده یا تمتع محرم شده، در اثنای عمل متوجه بطلان عمره قبل شد، وظیفه او چیست؟ ج- در فرض سؤال هنوز در احرام اول باقی است و احرام دوم منعقد نشده و باید اعمال عمره اول را تمام کند. س ۱۵۶- اگر کسی عصباناً بدون احرام وارد مکه شد و حج و عمره‌ای هم قبلاً بر او واجب نبوده، فعلاً وظیفه‌اش چیست؟ ج- معصیت کرده، و فعلاً تکلیف خاصی ندارد، و ماندنش در مکه بی‌اشکال است. و اگر بخواهد عمره مفرده بجا آورد می‌تواند از ادنی‌الحل محرم شود.

محرمات احرام

س ۱۵۷- کفاره پوشیدن چیزی که تمام روی پا را می‌گیرد چیست؟ ج- احتیاط آن است که یک گوسفند کفاره بدهد. س ۱۵۸- شخصی ناچار است هنگام احرام جوراب بپوشد که روی هر دو پا پوشیده می‌شود، آیا یک کفاره برای هر دو پا کفایت می‌کند؟ ج- بلی یک کفاره کفایت می‌کند. س ۱۵۹- به میج بستن ساعتی که بند آن دوخته است چه حکمی دارد؟ ج- احوط اجتناب از مطلق دوخته است حتی بند ساعت. س ۱۶۰- پوشیدن دمپایی دوخته برای مرد محرم چه حکمی دارد؟ ج- جایز نیست. س ۱۶۱- دست و پای مصنوعی که با چرمهای دوخته شده به بدن می‌بندند، جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۳ در حج چه حکمی دارد؟ ج- ظاهراً حکم فتق‌بند را دارد که اگر ضرورت دارد، مانعی ندارد ولی بهتر است در احرام عمره یک کفاره بدهند، و در احرام حج نیز یک کفاره دیگر بدهند و کفاره آن یک گوسفند است. س ۱۶۲- گره زدن لباس احرام چه حکمی دارد؟ ج- گره زدن لباس احرام جایز است. ولی احتیاط در گره زدن است. و احتیاط واجب آن است که لنگ را به گردن گره نزنند. س ۱۶۳- زدن سوزن قفلی به لباس احرام چه حکمی دارد؟ ج- مانعی ندارد. ولی مکروه است. س ۱۶۴- شخصی از روی جهل یا فراموشی شورت خود را درنیاورده و محرم شده، در اثنای عمل متوجه شده ولی باز با همان حال باقی مانده و اعمال را ادامه داده، حکم آن چیست؟ ج- اعمالش صحیح است، ولی باید یک گوسفند کفاره بدهد. س ۱۶۵- آیا مطلق زینت بر محرم حرام است یا خصوص انگشتر و حنا و سرمه کشیدن؟ ج- بنا بر احتیاط هرگونه زینت که به قصد تزئین باشد بر محرم حرام است. س ۱۶۶- آیا تظلیل مخصوص خورشید است؟ یا شامل باد و سرما و گرما و باران هم می‌شود؟ ج- استظلال منحصر به خورشید است و شامل موارد دیگر نمی‌شود. س ۱۶۷- آیا محرم می‌تواند در شب، هنگام پیمودن راه، زیر سقف قرار بگیرد؟ مثلاً فاصله میقات تا مکه را در ماشین سقف‌دار سوار شود؟ ج- در شب مانعی ندارد. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۴ س ۱۶۸- پس از آنکه حاجی در میقات محرم شد، آیا به مجرد ورود به شهر فعلی مکه (با توجه به توسعه آن) تظلیل بی‌مانع است؟ یا باید به محل اقامت وارد شود و از آن به بعد تظلیل بی‌اشکال است؟ ج- به مجرد ورود تظلیل بلامانع است. س ۱۶۹- با توجه به اینکه مسجد تنعیم (میقات عمره مفرده) اینک داخل شهر مکه قرار گرفته، پس از احرام در مسجد تنعیم تظلیل از آنجا تا مسجدالحرام یا تا محل اقامت چه حکمی دارد؟ ج- مطلقاً مانعی ندارد. اگر چه در روز باشد. س ۱۷۰- پس از آنکه حاجی در مکه منزل کرد، هنگام رفتن به حرم، یا جای دیگر آیا می‌تواند زیر سایه برود؟ ج- بلی، می‌تواند. س ۱۷۱- محرم در شهر مکه، یا در حال پیمودن فاصله بین منی و مکه آیا می‌تواند از داخل تونل حرکت کند؟ در حالی که راه دیگری هم که دورتر است وجود دارد. ج- مانعی ندارد. س ۱۷۲- محرم در عرفات برای رفتن به مسجدنمره آیامی‌تواند زیر سایه برود؟ ج- مانعی ندارد، البته هنگام وقوف نباید از عرفات خارج شود. س ۱۷۳- استظلال در عرفات و منی چه حکمی دارد؟ ج- مانعی ندارد. س ۱۷۴- در ایامی که محرم در منی است و هنوز حلق نکرده، آیا می‌تواند هنگام رفتن به مسجد خیف و برای رمی جمره یا قربانگاه در بین راه زیر سایه برود؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۵ ج- مانعی ندارد. س ۱۷۵- خوردن نعنا و سایر سبزیهای خوشبو در حال احرام چه حکمی دارد؟ ج- بنا بر احتیاط جایز نیست. س ۱۷۶- کسانی که کلاه گیس دارند. در مورد احرام که نباید سر را بپوشانند چه حکمی دارند؟ و اگر برداشتن آن برای آنها محذور داشته باشد (نزد مردم خجالت می‌کشند) آیا کفاره دارد؟ و آیا تکرار آن موجب تعدد کفاره می‌شود؟ ج- اگر مرد آن را بر سرش بگذارد کفاره دارد و عذر مذکور مسقط کفاره نیست. و اگر تکرار شد کفاره آن که یک گوسفند است، به احتیاط مستحب تکرار شود. س ۱۷۷- بستن شال به کمر برای محرم چه حکمی دارد؟ ج- روی شکم مانعی ندارد ولی روی سینه نبندند. س ۱۷۸- کمر بند اگر دوخته نباشد جایز است روی لنگ ببندند یا خیر؟ مانند همیانهایی که شبیه کمر بند است و روی لنگ به کمر می‌بندند؟ ج- مانعی ندارد. هر چند بهتر است نبندند. س ۱۷۹- کفاره پوشاندن صورت برای بانوان چیست؟ ج- کفاره لازم نیست. گرچه احتیاط است که یک گوسفند برای کفاره بدهد. س ۱۸۰- کسی که احرام را فراموش کرده و اعمال عمره و حج را بدون احرام تمام کرده و فعلاً متوجه شده چه وظیفه‌ای دارد؟ ج- در فرض مزبور عمره و حج او صحیح است. س ۱۸۱- در فرض سابق اگر عمداً مرتکب محرمات احرام شده

باشد چه وظیفه‌ای دارد؟ ج- کفاره بر او واجب نیست. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۶ س ۱۸۲- کشتن مگس، پشه و حشرات خاکی در حال احرام چه حکمی دارد؟ ج- اگر موجب اذیت و آزار باشند مانعی ندارد.

طواف

اشاره

س ۱۸۳- آیا نیت طواف را می‌توان قبل از رسیدن به حجرالاسود گفت و تا زمانی که به رکن می‌رسد در نظر داشت یا حتماً باید هنگام رسیدن به رکن نیت را بگوییم؟ ج- احتیاط در این است که قبلاً نیت کند که طواف را از مقابل رکن شروع می‌کنم. و لازم نیست که هنگام رسیدن به رکن نیت را بگوید. س ۱۸۴- کسی که غسل مس میت بر او واجب بوده و نمی‌دانسته و به عمره مفرده رفته و کلیه اعمال را انجام داده است. فعلاً در ایران متوجه شده، وظیفه او چیست؟ ج- چنانچه بعد از مس میت یک غسل واجب مثل غسل جنابت انجام داده باشد، کلیه اعمال او صحیح است. اما اگر غسل واجبی انجام نداده است طواف و نماز طواف او باطل است و باید طواف عمره و طواف نساء و نمازهای آنها را دو مرتبه انجام دهد، و بنابر احتیاط بعد از طواف عمره و نماز آن، سعی را نیز اعاده کند. و اگر خودش نمی‌تواند برود، نایب بگیرد و تا زمانی که طواف نساء صحیحاً انجام نشده، باید از زن اجتناب کند. س ۱۸۵- وظیفه زنی که پس از احرام عمره تمتع و قبل از طواف حائض شده، نسبت به بقیه اعمال چیست؟ ج- اگر به واسطه حیض نمی‌تواند طواف را بجا آورد و اگر بخواهد بماند تا جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۷ پاک شود ترس دارد که وقت وقوف به عرفات بگذرد، به حج افراد عدول کند و پس از بجا آوردن آن، عمره مفرده بجا آورد و حج او صحیح است و کافی از حجة‌الاسلام است. س ۱۸۶- زنی در میقات حائض بود. به احرام عمره مفرده محرم می‌شود. بعد از ورود به مکه و یک روز قبل از عزیمت کاروان به وطن پاک می‌شود. بعد از غسل و طهارت اعمال عمره مفرده را انجام می‌دهد و پدرش احتیاطاً طواف عمره مفرده و طواف نساء، را به نیابت او انجام می‌دهد. روز بعد که به وطن برمی‌گردد لک می‌بیند چون قبل از ده روز لک دیده است، آیا طواف و نماز نیابتی که پدرش احتیاطاً برایش انجام داده کفایت می‌کند؟ ج- احتیاط انجام شده بجا بوده و طواف و نماز نیابتی کفایت می‌کند. س ۱۸۷- افراد بیمار و معلولی که نمی‌توانند بدن و لباس احرام خود را پاک نگهدارند، برای طواف و نماز طواف چه باید بکنند؟ ج- در فرض سؤال، حکم مسلوس را دارند. و در صورت حرجی بودن یا تعذر تطهیر بدن و لباس، طواف و نماز آنها صحیح است. س ۱۸۸- بعضی از معلولین با خود کیسه بول دارند (چون با حرکت بدن از آنان بول خارج می‌شود) این افراد برای طواف و نماز طواف چه وظیفه‌ای دارند؟ ج- اگر وقت دارند که بتوانند با بدن و احرام پاک طواف و نماز را با وضو انجام دهند، باید آن وقت را انتخاب کنند. و طواف و نماز را با وضو و بدن پاک انجام دهند و بقیه اعمال را بعد از آن انجام دهند. و اگر چنین وقتی ندارند چنانچه مشقت نداشته باشد، برای هر بار که حدث صادر شود خود را تطهیر کنند و یک وضو بگیرند. و اگر مشقت دارد برای طواف یک وضو بگیرند و برای نماز هم یک وضو بگیرند. و بنابر احتیاط واجب نایب هم جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۸ بگیرند. س ۱۸۹- کودکی را محرم کرده‌اند و طواف می‌دهند، آیا طهارت بدن و لباس کودک در حال طواف لازم است؟ و چنانچه قبل از طواف او را تطهیر کنند برای یک طواف کافی است و واریسی بین طواف لازم نیست؟ ج- بلی لازم است. و واریسی در بین طواف لازم نیست. ولی اگر متوجه شدند که لباس و بدن او نجس شده، احتیاط این است که آنها را تطهیر کنند. س ۱۹۰- آیا نجاست معفو در نماز، در طواف نیز معفو است؟ و حکم محمول متنجس در طواف چیست؟ ج- احتیاط واجب آن است که از نجاساتی که در نماز عفو شده و از محمول متنجس اجتناب شود. س ۱۹۱- اگر در اثنای طواف ساتر طواف کننده کنار رفت و متوجه نشد و به همان حال مقداری طواف را انجام داد وظیفه‌اش چیست؟ و اگر بعد از طواف متوجه شد حکم چگونه است؟ ج-

طواف صحیح است و از همانجا که متوجه شد خود را مستور کند و طواف را تمام کند و چنانچه بعد از تمام شدن طواف متوجه شد، طواف صحیح است و اعاده لازم نیست. س ۱۹۲- خانم‌ها در هنگام زیادی جمعیت اگر بخواهند طواف را در محدوده ۲۶/۵ ذراع بجا آورند نامحرم به آنها تنه می‌زنند، تکلیف آنها چیست؟ ج- لازم است طواف را در محدوده انجام دهند و حتی الامکان مراقب دور بودن از تنه زدن نامحرمان باشند. س ۱۹۳- اگر بعضی افراد ناآگاه هنگام سعی و طواف معصیت کنند مثلاً به بدن جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۲۹ زن نامحرم نگاه کنند، یا با آنان تماس پیدا کنند، آیا به طواف و سعی آنها ضرر می‌زند؟ ج- طواف و سعی آنها صحیح است هر چند کار حرامی مرتکب شده‌اند. س ۱۹۴- چنانچه انجام طواف مستحبی مستلزم تماس با بدن نامحرم شود، آیا انجام چنین طوافی جایز است؟ ج- در هنگام خلوت که مستلزم تماس حرام نیست طواف مستحبی بجا آورد. س ۱۹۵- کسی که سه یا چهار دور از طواف را انجام داده و از انجام بقیه آن عاجز شده است، وظیفه او چیست؟ ج- اگر بعد از رفع عذر می‌تواند اعاده یا اتمام کند باید خودش آن را بجا آورد اگر چه با تخت روان باشد، و اگر امکان آن نیست باید نایب بگیرد تا باقیمانده طواف را انجام دهد، و پس از طواف خود شخص نماز طواف را بخواند. و احتیاط این است که پس از نماز، نایب طواف را از نو اعاده کند و نماز را هم خودش و هم نایب اعاده کند. س ۱۹۶- آیا بیمار یا زن حائض می‌تواند بلافاصله نایب بگیرد و محل شود. یا باید تا آخر وقت صبر کند؟ ج- با اطمینان به بقای عذر تا ضیق وقت، می‌تواند بلافاصله نایب بگیرد و محل شود. وگرنه بنا بر احتیاط واجب باید صبر کند. س ۱۹۷- کسی که طواف می‌کند ناچار می‌شود که با دیوار حجراسماعیل برخورد کند، آیا طواف او اشکال پیدا می‌کند؟ ج- خیر. ولی دستش را در حال طواف نباید روی دیوار قرار دهد. س ۱۹۸- در طواف چنانچه به رکن یمانی برسد. خیال کند به حجر رسیده و جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۰ نیت دوم می‌کند، چون به حجرالاسود رسید فهمید که اشتباه کرده بر می‌گردد و از رکن یمانی تا حجر طواف را ادامه می‌دهد و بقیه را تکمیل می‌کند. آیا مقدار زیادی مضر به طوافش می‌باشد؟ ج- در فرض سؤال، باید طواف را اعاده کند. س ۱۹۹- شخصی در شمارش شوطهای طواف به گفته همراهش اعتماد کرده ولی در اثنای سعی یا بعد از آن به شک می‌افتد که شاید کم و زیاد شده باشد، وظیفه اش چیست؟ ج- در فرض سؤال که شک بعد از انصراف عارض شده اعتنا نکند و طوافش محکوم به صحت است. س ۲۰۰- شخصی که کودک را در بغل گرفته و طواف می‌دهد، آیا باید شانه چپ کودک نیز به طرف کعبه باشد؟ ج- بلی باید تمام شرایط طواف در کودک نیز رعایت شود. س ۲۰۱- اگر کسی بعد از وقوف در عرفات بفهمد که طواف و سعی او در عمره تمتع باطل بوده است، چه حکمی دارد؟ ج- باید طواف و نماز طواف و سعی خود را بعد از اعمال منی اعاده کند و فرقی نیست که قبل از طواف و نماز حج اعاده کند. یا بعد از آن لکن احتیاط این است که قبل باشد.

نماز طواف

س ۲۰۲- آیا لازم است نماز طواف را بعد از طواف بلافاصله بخوانند؟ و چنانچه فاصله شد وظیفه چیست؟ ج- بلی بنا بر اقوی مبادرت لازم است و چنانچه عالمی، عامداً اخلاصاً به فوریت کنند ظاهراً طواف باطل می‌شود که باید پس از اعاده طواف نماز آن جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۱ را فوراً بخوانند و چنانچه تدارک نکنند تا وقت بگذرد حج باطل است. (البته جاهل به حکم، حکم ناسی را دارد) س ۲۰۳- آیا بعد از طواف باید برای خواندن نماز در پشت مقام صبر کند تا خلوت شود؟ یا می‌تواند بلافاصله کمی دورتر از مقام با رعایت الاقرب فالاقرب نماز را بخواند؟ ج- صبر کردن لازم نیست. س ۲۰۴- آیا نماز طواف واجب، حتماً باید پشت مقام ابراهیم علیه السلام انجام شود، یا هر جای مسجد باشد کافی است؟ و اگر باید در آنجا خوانده شود، چنانچه شخصی نماز را پشت مقام بجا نیاورد، فقط معصیت کرده، یا نمازش هم باطل است؟ ج- لازم است پشت مقام ابراهیم و یا در یکی از دو طرف نزدیک به آن انجام شود. در غیراین صورت نماز باطل است. بلی اگر امکان نداشته، با فرض اضطرار باطل نیست. س ۲۰۵-

هنگامی که مسجد الحرام خلوت است، آیا نماز طواف حتماً باید نزدیک مقام خوانده شود، یا اگر در فاصله دورتری بخواند، و مقام ابراهیم علیه السلام بین او و کعبه قرار گیرد کافی است؟ ج- لازم است الاقرب فالاقرب رعایت شود. س ۲۰۶- گاهی اوقات اگر بخواهد نماز طواف را نزد مقام یا پشت آن بجا آورد، طواف کنندگان به او تنه می‌زنند و از حال نماز خارج می‌شود، آیا می‌تواند در فاصله دورتری نماز را بجا آورد؟ ج- اگر اطمینان دارد که طواف کنندگان مانع از انجام نماز کامل او می‌باشند، در این صورت می‌تواند در فاصله دورتری نماز بخواند. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۲ س ۲۰۷- بعضی از حجاج در پشت مقام دست به دست همدیگر می‌دهند تا برخی دیگر نماز طواف بخوانند، آیا این عمل جایز است؟ ج- اگر موجب وهن شیعه یا اذیت سایر حجاج شود و یا مانع از طواف دیگران شود جایز نیست. س ۲۰۸- کسی که قرائت او صحیح نیست چنانچه در تصحیح نکردن قرائت مقصر باشد، تکلیفش نسبت به نماز طواف چیست؟ ج- به هر حال چنانچه در حال اعمال، امکان تصحیح برای او وجود نداشته باشد، لازم است به همان نحو که می‌داند نماز را بخواند. س ۲۰۹- نماز اکثر حجاج ناقص است، آیا با توجه بدان می‌تواند بدون ضرورت به کاری که نماز طواف نساء دارد اقدام کنند؟ در صورت عدم زمینه جهت خواندن نماز به جماعت و طرق دیگر، آیا می‌تواند به نماز خود اکتفا کنند؟ ج- برای خودشان مانعی ندارد. و نماز طواف را همانگونه که می‌توانند بخوانند. س ۲۱۰- در توضیح المسائل مسأله ۹۰۲ فرموده‌اید: اگر زن در کنار مرد یا جلوتر بایستد و با هم وارد نماز شوند، نماز هر دو باطل است، آیا این حکم در مسجد الحرام یا نماز طواف با زنان اهل سنت هم، جاری می‌شود؟ ج- این حکم نسبت به مسجد الحرام و غیره فرق نمی‌کند، ولی رعایت این مسأله در نماز با زنهای اهل سنت لازم نیست و نماز با آنها و در کنار آنها اشکال ندارد. س ۲۱۱- ترک عمدی نماز طواف چه حکمی دارد؟ ج- ظاهر این است که اگر آن را از روی علم و عمد ترک کند و وقت تدارک جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۳ آن بگذرد، حج او باطل است.

سعی

س ۲۱۲- کسی که طواف و نماز طواف را انجام داده، آیا می‌تواند سعی را با فاصله زیاد انجام دهد، مثلاً روز دیگری؟ و اگر طواف و نماز را شب انجام داده و بسیار خسته است، آیا می‌تواند سعی را فردا بجا آورد؟ ج- در صورتی که طواف را در روز انجام داده باشد می‌تواند سعی را تا شب تأخیر بیاورد. ولی تأخیر تا فردا تنها در صورت عذر جایز است. س ۲۱۳- آیا می‌توان بین طواف و سعی، چهار الی پنج ساعت بدون عذر فاصله انداخت؟ ج- بلی، تأخیر تا شب جایز است. س ۲۱۴- بعضی از حجاج با اینکه قدرت بر پیاده روی دارند، در سعی سوار چرخهای موجود می‌شوند آیا سعی آنها صحیح است؟ ج- پیاده روی در سعی واجب نیست. لذا سعی آنها صحیح است. س ۲۱۵- اگر بدون ذکر و دعا سعی کند، مثلاً ساکت باشد یا با کسی حرف بزند، چه حکمی دارد؟ ج- ذکر و دعا در سعی واجب نیست، لذا سعی او صحیح است. س ۲۱۶- شخصی سعی خود را نیت کرده و در هنگام سعی شخص بیماری را نیز حمل کرده و مقداری هم با چرخ، او را سعی داده و برده است و در بین سعی معطل شده، آیا اشکال دارد؟ ج- اشکال ندارد، ولی باید مواظب باشد که در سعی زیادی پیش جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۴ نیاید. س ۲۱۷- افرادی قادر بر سعی نیستند لذا آنها را به وسیله چرخ سعی می‌دهند چنانچه در هنگام سعی بخوابند، حکم سعی آنها چیست؟ ج- چون سعی از عبادات است و صحت آن منوط به نیت و قصد قربت مستمر است. لذا در فرض سؤال اگر قبل از شوط چهارم خواب رفته است. به احتیاط واجب سعی را از اول اعاده کند. و اگر بعد از شوط چهارم خواب رفته است. پس از بیدار شدن و توجه و التفات باید از آنجا که بخواب رفته سعی را ادامه دهد. س ۲۱۸- اگر سعی را سهواً بیش از هفت شوط به جا آورد، تکلیف چیست؟ ج- سعی صحیح است، گرچه مستحب است که آن را به هفت مرتبه دیگر برساند. س ۲۱۹- اگر کسی در سعی به استحباب هروله عمل نکرد و پس از رد شدن از محل هروله، به فکر جبران افتاد و به محل هروله مراجعت کرد آیا این زیادی مخل به سعی است؟ ج- نباید مراجعت

کند و در صورت مراجعت زیادی مغلّ انجام داده و سعی او باطل است و باید آن را از اول اعاده کند. س ۲۲۰- شخصی در عمره، سعی را از روی خطا و فراموشی تمام نکرده و به اعتقاد اینکه سعی او تمام شده تقصیر کرده وظیفه چیست؟ ج- در فرض مذکور که سهواً و خطأً سعی را تمام نکرده و به اعتقاد فراغ از آن تقصیر کرده است عمره او باطل نیست ولی واجب است سعی را تمام کند و اگر این خطا و سهو در سعی عمره تمتع بوده، احتیاط واجب آن است که یک گاو برای کفاره ذبح کند، ضمناً فرقی نیست که خطا و ناتمام ماندن جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۵ نسبت به یک شوط واقع شده باشد یا بیشتر. و نیز فرقی نیست که تقصیر با گرفتن ناخن انجام شده باشد یا گرفتن قدری مو. س ۲۲۱- کسی که سه یا چهار دور از سعی را انجام داده و از انجام بقیه آن عاجز شده است، وظیفه او چیست؟ ج- اگر بعد از رفع عذر می‌تواند اعاده یا اتمام کند باید خودش آن را بجا آورد اگر چه با چرخ باشد، و اگر امکان آن نیست باید نایب بگیرد تا باقیمانده سعی را انجام دهد، و احتیاط این است که پس از آن، نایب سعی را از نو اعاده کند. س ۲۲۲- اگر کسی بعد از وقوف در عرفات بفهمد که طواف و سعی او در عمره تمتع باطل بوده است، چه حکمی دارد؟ ج- باید طواف و نماز طواف و سعی خود را بعد از اعمال حج اعاده کند.

احکام بین عمره تمتع و حج تمتع

س ۲۲۳- فاصله بین دو عمره چقدر است، و آیا این امر اختصاص به دو عمره مفرده دارد، یا در فاصله بین عمره تمتع و مفرده هم مراعات آن لازم است؟ و آیا در عمره نیابتی هم مراعات فاصله لازم است؟ ج- فاصله بین دو عمره مفرده عنوان شهر است و این اختصاص به عمره مفرده دارد و در عمره نیابتی و بین عمره تمتع و مفرده، مراعات فاصله لازم نیست. س ۲۲۴- اگر مراعات زمان بین عمره تمتع و مفرده لازم است، تکلیف کسی که در کمتر از این زمان عمره مفرده انجام داده و هم اکنون برای عمره تمتع جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۶ محرم شده یا می‌خواهد محرم شود چیست؟ ج- از جواب قبل، پاسخ این سؤال نیز روشن شد. ولی کسی که در اشهر حج عمره مفرده انجام داده باشد و سپس بخواهد حج تمتع انجام دهد، می‌تواند آن را عمره تمتع قرار دهد. س ۲۲۵- چنانچه معتمر بخواهد عمره مفرده را مکرراً انجام دهد، با توجه به اعتبار فاصله یک ماه (عنوان ماه) آیا می‌تواند یک عمره مفرده را مشترکاً (در دفعات بعدی بدون فاصله) برای خودش و نیابتاً برای دیگران انجام دهد؟ ج- خیر نمی‌تواند و در فرض سؤال رعایت فصل معتبر است. س ۲۲۶- آیا خدمه کاروانها برای مهیا کردن چادرها و تدارکات می‌توانند قبل از روز عرفه به عرفات یا منی بروند و به مکه برگردند؟ ج- با اطمینان به امکان برگشتن به مکه می‌توانند. ولی خلاف احتیاط است. س ۲۲۷- آیا در فاصله بین عمره تمتع و حج تمتع می‌توان از شهر مکه خارج شد؟ و چنانچه عمداً یا جهلاً یا سهواً از مکه خارج شود؛ تکلیف چیست؟ ج- اگر اطمینان داشته باشد که خارج شدن مانع از انجام حج نخواهد شد، مانعی ندارد. ولی خلاف احتیاط است. س ۲۲۸- اگر کسی از شهر مکه خارج شد، آیا برای مراجعت باید محرم شود؟ ج- اگر در همان ماهی باشد که عمره مفرده انجام داده، ورود بدون احرام بی‌اشکال است. ولی اگر در غیر آن ماه باشد، باید با احرام- گرچه از ادنی‌الحل- وارد شهر مکه شود، ولو اینکه از حرم نیز خارج نشده باشد. س ۲۲۹- شخصی از میقات برای انجام عمره تمتع محرم شده و اعمال عمره را نیز به پایان برده و عمداً یا اضطراراً بین‌الاحرامین از مکه خارج شده است، جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۷ بدون آن که به احرام حج محرم شود، و مثلاً به مدینه آمده و بار دیگر به قصد مکه از میقات می‌گذرد، وظیفه او نسبت به احرام در میقات یا گذشتن از میقات بدون احرام چیست؟ ج- اگر در همان ماهی که عمره تمتع انجام داده است بخواهد برگردد دیگر لازم نیست محرم شود و حج تمتع او به همان صورت صحیح است. اما اگر در ماه بعد بخواهد وارد مکه شود محرم به احرام عمره تمتع شود و عمره قبلی فاسد می‌شود. س ۲۳۰- کسی که عمره مفرده انجام داده و به مدینه برگشته و بار دیگر قصد رفتن به مکه دارد، آیا می‌تواند بدون احرام از میقات بگذرد و عمره مفرده‌ای نیز بجا نیاورد؟ ج- اگر در همان ماه قمری که عمره مفرده انجام داده قصد مکه کند جایز است که بدون احرام وارد مکه شود. اما

اگر در ماه بعد قصد مکه کند باید محرم به احرام عمره شود و بدون احرام جایز نیست. س ۲۳۱- افرادی که تحت پوشش سازمان حج و زیارت جمهوری اسلامی به عنوان عمره مفرده به مکه می‌روند معمولاً یک هفته در مکه معظّمه اقامت می‌کنند و در طول هفته اقامت یکبار از طرف سازمان حج و زیارت، زائرین را برای زیارت اماکن مقدّسه به عرفات و مشعر و منی می‌برند، نظر به اینکه عرفات خارج از حرم است آیا لازم است در بازگشت از عرفات مجدداً محرم شوند؟ ج- اگر ورود به مکه معظّمه در یک ماه و رفتن به عرفات در ماه بعد باشد واجب است به میقات بروند و برای ورود به حرم دوباره به احرام عمره مفرده، محرم شوند. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۸ س ۲۳۲- فرموده‌اید: بعد از عمره تمتع بنا بر احتیاط بدون حاجت از مکه خارج نشود، و با عروض حاجت محرمّاً خارج شوند، آیا مراد خروج از شهر مکه است، یا خروج از حرم؟ ج- مراد خروج از شهر مکه است. اگر چه از حرم نیز خارج نشود. لذا رفتن به مشعر بلکه به منی بدون احرام اگر عرفاً خارج شهر مکه محسوب شود، خلاف احتیاط است. س ۲۳۳- فرموده‌اید: اگر کسی بعد از عمره تمتع از مکه خارج شد و در ماه بعد مراجعت کرد، مجدداً محرم به احرام عمره تمتع شود. و عمره اول عمره تمتع محسوب نمی‌شود. سؤال این است که تکلیف عمره تمتع اول چیست؟ آیا آن عمره مفرده محسوب می‌شود و نیاز به طواف نساء دارد؟ ج- ظاهراً عمره اول باطل و فاسد می‌شود، لذا طواف نساء لازم نیست. س ۲۳۴- کسی روز اول ذیحجه وارد جده می‌شود و بنای حج تمتع دارد ولی می‌خواهد برود مکه و بعد برود مدینه یا خارج مکه و حرم. آیا می‌تواند عمره مفرده به نیت خودش بجا آورد و بعد برای عمره تمتع از یکی از مواقیت معروفه محرم شود؟ ج- بلی در فرض مزبور می‌تواند از ادنی‌الحل به عمره مفرده محرم شود و پس از انجام عمره مفرده از مکه خارج شود. و هنگام مراجعت برای عمره تمتع محرم شود و عمره تمتع را انجام دهد و فرقی نیست که برای خود یا دیگری باشد. س ۲۳۵- در عمره تمتع استجابی، آیا می‌توان حج را انجام نداد؟ ج- بلی می‌توان ولی معصیت دارد و در این فرض طواف نساء هم لازم نیست. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۳۹ س ۲۳۶- در مواردی که حج تمتع بدل به حج افراد می‌شود، چنانچه شخص بعد از اعمال منی به جهت بیماری یا عذر دیگر یا از روی مسامحه، عمره مفرده را انجام ندهد و به وطن خود بازگردد، چه وظیفه‌ای دارد و آیا حج او کفایت می‌کند؟ ج- اگر حج او مستحبی بوده است، عمره مفرده بر او واجب نیست و فعلاً وظیفه خاصی ندارد و اگر حج واجب بوده و به علت عذر شرعی مبدل به افراد شده و از اتیان عمره مفرده نیز معذور بوده است (مثلاً بیمار بوده یا عادت زنانه داشته یا وقت نبوده است) در این صورت حج او صحیح و از حجه‌الاسلام مجزی است لکن احتیاط آن است که عمره مفرده را ولو با استنابه انجام دهد و اما اگر عدول به جهت عذر شرعی نبوده است فعلاً وظیفه‌ای ندارد لکن باید در سالهای آینده حج تمتع را انجام دهد.

تقدیم اعمال مکه بر وقوفین

س ۲۳۷- شخصی در اثر سالمندی و ضعف، بعد از مراجعت از منی قدرت بر طواف ندارد و باید او را با تخت طواف دهند اما قبل از وقوفین خودش می‌تواند در مطاف طواف کند، آیا جایز است اعمال را مقدم دارد؟ ج- اگر در مراجعت عاجز از طواف است و نمی‌تواند در مکه بماند تا در وقت خلوت خودش در مطاف طواف کند تقدیم جایز و صحیح است. ولی احتیاط مستحب جمع بین طواف کردن قبل و اطافه بعد از مراجعت است. س ۲۳۸- اگر اعمال مکه را بر وقوف به عرفات مقدم داشت و پس از بازگشت از منی عذر او بر طرف شد، آیا اعاده آن اعمال واجب است؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۰ ج- اعاده اعمال لازم نیست، گرچه احوط است. بلی اگر تقدیم اعمال بجهت احتمال حدوث مرض یا خوف از دشمن و زندانی شدن بوده و کشف خلاف شد، در این صورت باید اعمال را اعاده کند.

س ۲۳۹- اگر اول ماه ذی حجه نزد شیعیان ثابت نشد، تکلیف آنان نسبت به وقوف و اعمال منی چیست، آیا می‌توانند به حکم قاضی اهل سنت عمل کنند؟ ج- نه تنها می‌توانند. بلکه لازم است تبعیت کنند. مخصوصاً در صورت عدم علم به خلاف. س ۲۴۰- اگر کسی بعد از ظهر روز عرفه به عرفات برسد و به مقدار یک ساعت یا دو ساعت تأخیر داشته باشد، چه حکمی دارد؟ ج- حج او صحیح است، و اگر عذر داشته عقاب هم ندارد. س ۲۴۱- آیا افراد ضعیف و بیمار و همراهان آنان می‌توانند قبل از غروب از عرفات کوچ کنند؟ ج- اگر کوچ بعد از غروب برای آنها حرج و مشقت داشته باشد می‌توانند کوچ کنند. س ۲۴۲- اگر نیت وقوف نکنند، اما همراه مردم باشد و اگر از او پرسند چه کار می‌کنی؛ بگوید مناسک حج را قربه‌الی الله انجام می‌دهم چه حکمی دارد؟ ج- اگر بداند که ماندن در عرفات در یک زمان معین واجب است و قصد اجمالی وقوف و سایر اعمال رابه طوری که شنیده دارد و در مقام انجام جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۱ وظیفه فعلی است کفایت می‌کند. س ۲۴۳- آیا بانوان مطلقاً می‌توانند وقوف اضطراری لیلی مشعر را انجام دهند، یا فقط در صورت عذری می‌توانند؟ ج- مطلقاً می‌توانند. س ۲۴۴- آیا برای پیرمردها و زنها و بیماران و همراهان آنان جایز است که قبل از طلوع فجر از مشعر حرکت کنند؟ ج- جایز است. ولی احتیاط و جویی در این است که بعد از نیمه شب حرکت کنند. س ۲۴۵- اگر نایب در مشعرالحرام ملزم شود به عنوان راهنما همراه زنان و ضعفا قبل از طلوع فجر به منی برود، آیا باید برای درک وقوف اختیاری به مشعرالحرام برگردد؟ ج- اگر ممکن باشد برگردد. س ۲۴۶- خدمه کاروانها و کسانی که به جهت همراهی بانوان بعد از نصف شب و قبل از اذان صبح، پس از انجام وقوف اضطراری از مشعر به منی می‌روند، آیا باید برای وقوف اختیاری به مشعرالحرام برگردند؟ ج- در صورت امکان لازم است برگردند. س ۲۴۷- کسی که قبل از طلوع فجر روز عید عمداً یا از روی جهل مشعرالحرام را ترک کند و به منی برود، چه حکمی دارد؟ ج- اگر عمداً وقوف اختیاری مشعر را ترک کرده، باید حج را تمام کند و در سال آینده هم احتیاطاً حج را اعاده کند. و در صورت جهل، وقوف اضطراری مشعر کفایت می‌کند. س ۲۴۸- کسی که قبل از طلوع خورشید عمداً یا از روی جهل مشعرالحرام را جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۲ ترک کند و به منی برود چه حکمی دارد؟ ج- عمل او صحیح است. اگر چه در صورت عمد گناه انجام داده است.

رمی جمرات

س ۲۴۹- آیا بانوان می‌توانند در شب رمی کنند؟ و در صورت جواز، آیا این امر اختصاص به بانوانی دارد که از رمی در روز معذورند، یا بطور مطلق برای بانوان رمی در شب جایز است؟ و آیا اختصاص به رمی روز دهم دارد؟ ج- در رمی روز دهم بانوان مطلقاً می‌توانند در شب رمی کنند. ولی در روزهای بعد اختصاص به صورت عذر دارد. س ۲۵۰- در شب عید که زنها و پیرمردها وارد منی شده و برای رمی پای جمره عقبه حاضر می‌شوند بعضی از آنها از رمی معذور هستند و باید نایب بگیرند آیا می‌توانند همان شب برای رمی نایب بگیرند و معجزی است؟ ج- در فرض سؤال نایب باید روز رمی کند و رمی در شب معجزی نیست. اگر چه نایب زن باشد. س ۲۵۱- برای افراد بیمار و معلول معمولاً رمی جمرات در روز مقدور نیست، آیا در شب می‌توانند رمی کنند؟ آیا همراهان آنان هم می‌توانند در شب رمی کنند؟ ج- اگر از رمی در روز معذورند، می‌توانند شب رمی کنند. ولی همراهان آنها نمی‌توانند و باید به وظیفه خود عمل کنند. س ۲۵۲- آیا زنان و بیماران می‌توانند شب رمی جمره کنند؟ یا باید در روز نیابت بگیرند؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۳ ج- می‌توانند خود در شب عید رمی کنند اما در روزهای یازدهم و دوازدهم بشرطی که در روز نتوانند رمی کنند می‌توانند در شب رمی کنند. س ۲۵۳- در صورت جواز رمی، آیا شب قبل باید انجام دهند؟ و یا شب بعد هم می‌توانند انجام دهند؟ ج- هر دو جایز است. س ۲۵۴- چنانچه بتوانند رمی روز قبل و بعد را در یک شب انجام دهند، آیا می‌توانند هر دو را قبل از نصف شب انجام دهند، مثلاً رمی روز یازدهم و دوازدهم را در شب دوازدهم، قبل از نصف شب انجام دهند؟ ج- می‌توانند. س ۲۵۵- کسی که از رمی جمرات و ایاب و ذهاب برای رمی معذور است، چه تکلیفی دارد؟ ج- چنانچه از

اصل رمی جمره و رفت و آمد تا محل رمی در تمام وقت معذور باشد، باید کسی را نایب بگیرد تا رمی را به نیابت او انجام دهد. اما اگر در اصل رمی معذور است، ولی می‌تواند به محل رمی برود یا می‌تواند او را ببرند بهتر است او را به محل رمی ببرند و بعد نایب رمی را در منظر او انجام دهد. س ۲۵۶- کسی که رمی در روز را ترک کرده، آیا می‌تواند شب رمی کند؟ ج- لازم است روز بعد قضای آن را انجام دهد. س ۲۵۷- شخصی مسامحه کرده و با اینکه قدرت بر رمی داشته است استنابه کرد و بعد ذبح و تقصیر کرد، آیا کفایت می‌کند؟ ج- اگر می‌دانسته که باید خودش رمی کند و در عین حال استنابه کرده است احتیاط آن است که خودش رمی کند و پس از آن ذبح و تقصیر را جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۴ اعاده کند. س ۲۵۸- شخصی که ضعف بینایی دارد یا نابینا است آیا برای رمی جمره استنابه کند یا وظیفه دیگری دارد؟ ج- اگر ممکن است و می‌تواند به رسیدن ریگها به جمره اطمینان پیدا کند ولو به واسطه اخبار شخص ثقه و مورد اطمینان، باید خودش رمی کند و در غیر این صورت استنابه کفایت می‌کند. س ۲۵۹- آیا رمی جمرات از طبقه فوقانی جایز و مکفی است؟ و چنانچه بر اثر ازدحام جمعیت، رمی در طبقه پایین مشکل باشد، تکلیف چیست؟ ج- رمی از طبقه فوقانی جایز است. س ۲۶۰- آیا رمی جمره عقبه از چهار طرف آن جایز است؟ ج- بنابر احتیاط آن طرف را که قبلاً دیوار بوده رمی نکنند. س ۲۶۱- اگر کسی قبل از طلوع خورشید در روز عید رمی کند، چه حکمی دارد؟ ج- باید در همان روز اعاده کند و اگر نتوانست در دو روز بعد قضا کند. س ۲۶۲- اگر در اصابت تمام هفت سنگ به جمره شک کند، چه حکمی دارد؟ ج- تا وقتی اطمینان به اصابت هفت سنگ نکند، کفایت نمی‌کند. س ۲۶۳- آیا فاصله زمانی در رمی هفت سنگ، مضر به رمی جمره می‌باشد؟ ج- خیر، موالات در رمی واجب نیست. س ۲۶۴- آیا صحیح است که شخص مثلاً یک مشت ریگ را یک مرتبه بزند تا یقین پیدا کند یکی از آنها اصابت کرده و قصدش هم این باشد که اگر بیش از یکی اصابت کرد فقط یکی از آنها مأمور به او باشد؟ ج- بلی صحیح و مجزی است. س ۲۶۵- اگر یکی از جمرات را به خیال اینکه جمره عقبه است در روز عید جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۵ رمی کند و روز یازدهم یا دوازدهم متوجه شود، چه حکمی دارد؟ ج- باید وقتی متوجه شد، جمره عقبه را به نیت قضا رمی کند. س ۲۶۶- شخصی روز دهم رمی جمره عقبه را عمداً ترک کرده است حکم حج او چگونه است؟ ج- چنانچه رمی جمره عقبه را در روز دهم، عالماً و عامداً ترک کرده و تا آخر ایام تشریق هم قضای آن را انجام نداده است ظاهراً حج او باطل است، بلی اگر تا آخر ایام تشریق آن را قضا کرد حج باطل نیست ولی احتیاط این است که در صورت امکان ترتیب بین رمی و ذبح و تقصیر را تحصیل کند.

قربانی

س ۲۶۷- قربانی در مسلخ جدید که خارج از منی است چه حکمی دارد؟ و در صورت متعذر بودن قربانی در منی، تکلیف چیست؟ ج- قربانی در مسلخ جدید مانعی ندارد. س ۲۶۸- قربانی در شب برای کسی که در روز عید موفق به قربانی نشده چه حکمی دارد؟ ج- ذبح در شب کفایت نمی‌کند و جایز نیست. مگر برای خائف. ولی اگر کسی از روی جهل به مسائل یا بگمان اینکه شب نشده، در شب قربانی کرد کفایت می‌کند. س ۲۶۹- دو نفر پول داده‌اند و نایب آنها دو گوسفند خریده و بدون اینکه تعیین کند که کدام را برای چه کسی ذبح می‌کند، هر دو را ذبح کرده است، آیا جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۶ کفایت می‌کند؟ ج- کفایت نمی‌کند و باید مجدداً ذبح کنند و هنگام ذبح نیت کنند فلان قربانی برای فلان شخص انجام می‌شود. س ۲۷۰- آیا شرط است که ذابح هدی مؤمن باشد؟ ج- اگر نیت را خود مکلف انجام می‌دهد و در صحنه ذبح حضور دارد و تنها غیر مؤمن متصدی انجام ذبح شود، کفایت می‌کند. س ۲۷۱- ذبح حیوان با چاقوی استیل چه حکمی دارد؟ ج- مانعی ندارد. س ۲۷۲- بعضی از کاردها و چاقوها دندانه دارند آیا ذبح با آنها صحیح است؟ ج- اگر سایر شرایط را دارند ذبح با آنها صحیح و بی‌اشکال است. س ۲۷۳- کسی که حج نیابی انجام می‌دهد اگر در قربانی شخص ثالثی را وکیل کند ذابح چگونه نیت کند؟ ج- اگر ذابح نیت کند آنچه بر

عهده نایب است انجام می‌دهم مجزی و صحیح است. س ۲۷۴- اگر ذابح به علت جهل به مسأله یا سهواً شرایط ذبح را رعایت نکرد و قربانی حرام شد آیا کفایت می‌کند؟ ج- اگر قربانی را با رعایت شرایط ذبح نکردند و حرام و میته شد کفایت نمی‌کند و باید مجدداً قربانی کنند. س ۲۷۵- در فرض قبل اگر ذابح نایب بوده و تبرعاً یا با اخذ اجرت، ذبح را صحیح انجام نداده است آیا ضامن است؟ ج- بلی در صورت اخذ اجرت ضامن است و در صورتی که تبرعاً ذبح کرده و قربانی را حرام نموده، بنابر احتیاط ضامن است. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۷ س ۲۷۶- با توجه به عدم وقوع ذبح در منی و عدم استفاده از گوشت ذبیحه، کسی در روز عید قربان پس از رمی با ایران تماس گرفت و دستور داد تا طبق نظر او گوسفندی را قربانی و به سه قسم تقسیم کنند آیا مجزی است؟ ج- به نظر اینجانب قربانی باید در منی انجام شود و قربانی در ایران مجزی نیست. س ۲۷۷- فقهای عظام فرموده‌اند باید قربانی در منی ذبح شود و اگر نشد، نزدیک منی ذبح شود، سؤال این است که با توجه به وضع فعلی که گوشت قربانی در منی ضایع و اکثراً سوزانده می‌شود و نوعی اسراف و تبذیر به حساب می‌آید، آیا تکلیف حجاج نسبت به قربانی و محل آن عوض نمی‌شود؟ ج- خیر تکلیف عوض نمی‌شود، چون اعمال حج تعبد و از شعائر الهی است که باید به موقع و در محل خود انجام شود و قربانی یکی از اعمال حج است و محل ذبح آن منی است و در صورت تعدد باید نزدیک منی با رعایت الأقرب فالأقرب انجام شود و مصرف نشدن گوشت آن دلیل و موجب عوض شدن حکم نمی‌شود. بلکه وظیفه حجاج تنها ذبح کردن در منی یا نزدیک منی را رعایت الاقرب فالاقرب شده است و اگر صدق اسراف و تبذیر کند (که چنین نیست) یا گوشتها ضایع و سوزانده می‌شود، این اشکال و مشکله، مربوط به حجاج نیست، بلکه مربوط به قوه حاکمه حرمین شریفین است، این وظیفه آنها است که از امکانات و وسائل روز استفاده کنند و از ضایع شدن گوشتها جلوگیری کنند و خلاصه حجاج محترم باید توجه داشته باشند که حج از فرائض مهم اسلام و اعمال آن از شعائر بزرگ الهی است که باید محفوظ بماند و در عین حال تعبد محض جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۸ است و عقول ناقص و علوم ضعیف ما به کنه و واقعیتها و علل آن نمی‌رسد لذا نباید به این گونه اشکالات و شبهه‌ها اعتناء و توجه کرد. وفقکم الله و ایانا للعلم و العمل و العبودیه. «۱» س ۲۷۸- اگر ولی کودک او را محرم به احرام حج تمتع کرد خود نیز محرم شد و تمکن از دو قربانی نداشت تکلیفش چیست؟ ج- برای کودک قربانی کند و خودش روزه بگیرد. س ۲۷۹- ترک عمدی قربانی چه حکمی دارد؟ ج- ظاهر این است که اگر آن را از روی علم و عمد ترک کند و وقت تدارک آن بگذرد، حج او باطل است. س ۲۸۰- لطفاً نظر مبارک را نسبت به تقسیم گوشت قربانی بیان فرمایید و هم اکنون که خوردن گوشت قربانی ممکن است باعث پدید آمدن بیماریهای میکروبی بشود، تکلیف چیست؟ ج- تثلیث و خوردن قسمتی از ثلث از مستحبات است نه از واجبات.

حلق و تقصیر

س ۲۸۱- محرم قبل از آنکه خودش تقصیر کند و از احرام خارج شود آیا می‌تواند برای دیگری تقصیر کند؟ (ناخن بگیرد یا مو بچیند)؟ ج- در مو، نمی‌تواند. س ۲۸۲- گاهی مشاهده می‌شود بانوان پس از سعی در عمره بر مروه برای تقصیر موی خود را می‌چینند، و بدین سبب موهای آنها ظاهر می‌شود و جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۴۹ نامحرم می‌بینند، لطفاً نظر مبارک را مرقوم فرمایید. ج- لازم است موهای خود را حفظ کنند تا نامحرم نبینند، ولی در صحت تقصیر و ترتب آثار آن اشکالی وجود ندارد. س ۲۸۳- شخصی که خود محرم است دیگری را حلق یا تقصیر می‌کند، آیا کفایت می‌کند؟ ج- محرم قبل از اینکه خودش حلق یا تقصیر کند نباید دیگری را حلق یا برای تقصیر ازاله مو کند. ولی اگر تقصیر کرد کفایت می‌کند و اعاده لازم نیست. س ۲۸۴- حلق در شب چه حکمی دارد؟ ج- کفایت می‌کند. س ۲۸۵- امسال به مکه مشرف شدم و خارج از منی حلق کرده‌ام، حضرت امام قدس سره می‌فرماید حلق و اعمال مترتبه بر آن را اعاده کند من بر تقلید امام قدس سره باقی هستم و جاهل به مسأله بودم فعلاً تکلیف بنده

چیست؟ آیا اعاده لازم است، اگر لازم باشد در غیر ماه ذی الحجه اعاده جایز است و پوشیدن احرام لازم است؟ ج- به نظر اینجانب محلّ نشده‌اید مگر این که از روی جهل قصوری یا غفلت و نسیان در غیر منی حلق کرده باشید که در این صورت محلّ شده‌اید و اعمال شما صحیح است. هر چند در صورت امکان و عدم عسر و حرج بهتر است به منی برگردید و حلق یا تقصیر کنید و اعمال مترتبه را اعاده کنید. س ۲۸۶- شخصی که در حج مخیر بین حلق و تقصیر بود حلق را اختیار کرد، ولی به جای تیغ، سرش را با ماشین ته زن، ماشین کرد، آیا کفایت می‌کند؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۰ ج- اگر صدق حلق کند، کفایت می‌کند. س ۲۸۷- کسی که سال اول حج او است، آیا در حج باید سر تراشد، یا تقصیر هم کفایت می‌کند؟ و آیا در این مسأله بین حجه الاسلام و غیر آن فرقی هست؟ ج- سر تراشیدن تعیین ندارد. بلکه تقصیر هم کافی است و فرقی بین حجه الاسلام و غیر آن نیست. س ۲۸۸- کسی که در حج نایب دیگری است، گرچه نایب سال اول او نیست، ولی منوب عنه تاکنون حجی بجا نیاورده، آیا باید حلق کند؟ ج- گرچه به نظر اینجانب برای منوب عنه هم حلق تعیین ندارد. ولی در صورت تعیین هم، برای نایب در فرض سؤال تعیین ندارد. س ۲۸۹- کسی که وظیفه اش حلق است، از روی ندانستن مسأله، تقصیر می‌کند. چه حکمی دارد؟ ج- در فرض سؤال که نمی‌دانسته کفاره ندارد. ولی باید حلق کند. س ۲۹۰- کسی که واجب است حلق را اعاده کند، چه تکلیفی دارد؟ ج- تیغ را به سر بکشد، و کفایت می‌کند. س ۲۹۱- شخصی که در حج مخیر بین حلق و تقصیر بوده است، حلق را انتخاب کرده و مشغول حلق می‌شود. بعد از اینکه مقداری از سر را حلق کرد، پشیمان می‌شود و می‌خواهد حلق را قطع کرده و با تقصیر از احرام خارج شود. بفرمایید که آیا در این صورت باز هم تخییر باقی است و این مرد با تقصیر از احرام خارج می‌شود یا اینکه حلق تعیین شده و باید حلق را تمام کند؟ ج- تخییر استمراری است و می‌تواند با تقصیر از احرام خارج شود. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۱ س ۲۹۲- شخصی برای ذبح نایب گرفته است آیا بعد از آنکه اطمینان پیدا کرد، ذبح انجام شده، می‌تواند حلق کند یا باید صبر کند تا نایب بیاید و به او خبر ذبح شدن را بدهد؟ ج- پس از اطمینان به تحقق ذبح می‌تواند حلق یا تقصیر کند و خبر دادن موضوعیت ندارد. س ۲۹۳- آیا شخص قبل از ذبح قربانی به صرف خرید آن می‌تواند حلق کند؟ ج- خیر، نمی‌تواند حلق کند. س ۲۹۴- کسی که قبل از ذبح قربانی به گمان اینکه قربانی را ذبح کرده‌اند، حلق کرده، چه حکمی دارد؟ ج- اگر از خبر یک نفر یا سایر امارات اطمینان پیدا کرده که ذبح انجام گرفته، حلق او صحیح است. س ۲۹۵- کسی که بعد از سعی در عمره تمتع جهلاً تقصیر نکرده است، و پس از اعمال حج متوجه شده وظیفه او چیست؟ ج- در فرض سؤال حج او به حج افراد تبدیل می‌شود و احتیاط واجب آن است که بعد از اتمام حج، عمره مفرده هم انجام دهد و در سال آینده نیز حج تمتع انجام دهد. س ۲۹۶- کسانی که مو را روی سر خود کاشته‌اند، در مورد حلق چه وظیفه‌ای دارند؟ در وضو و غسل وظیفه آنها چیست؟ ج- در وضو برای مسح سر بیخ موها را مسح کند و در غسل بنابر احتیاط مثل افراد عادی موها را بشوید و به نظر اینجانب حلق تعیین ندارد و می‌تواند در حج تقصیر کند. س ۲۹۷- افضل حلق است یا تقصیر؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۲ حلق افضل است.

بینوته

س ۲۹۸- زمان بیتوته در منی در شبهای ۱۱ و ۱۲ چه مقدار است؟ ج- از هنگام غروب تا نصف شب واجب است، و بعید نیست که به نیمه دوم شب نیز بشود اکتفا کرد. س ۲۹۹- شخصی مدت زمان بیتوته را در منی بوده ولی متوجه نبوده که بیتوته یکی از اعمال حج او است و نیت نکرده، یا بعد از گذشت چند ساعت از وقت بیتوته متوجه شده وظیفه اش چیست؟ ج- در فرض مذکور کفاره بر او نیست و فعلاً تکلیفی ندارد. س ۳۰۰- بعضی از حجاج در شب ۱۱ یا ۱۲ بعد از اعمال مکه به علت راه‌بندان و یا در اثر اضطرار یا سهل‌انگاری کمی بعد از نیمه شب وارد منی می‌شوند، آیا باید کفاره بدهند؟ ج- با فرض اینکه در مکه مشغول عبادت نبوده و بیتوته واجب را در منی نبوده‌اند کفاره واجب است ولی چون اختیاری نبوده است معصیت نکرده‌اند. س ۳۰۱- شخصی بنا دارد

مقداری از اول شب در منی بیتوته کند و قبل از نصف شب (مثلاً ساعت ۱۰ شب) به مکه بیاید و مشغول عبادت شود. یا شب در مکه مشغول عبادت باشد و قبل از نصف شب یا مقداری بعد از نصف شب برگردد و در منی بیتوته کند آیا جایز است؟ ج- بلی جایز است. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۳ س ۳۰۲- آیا اشتغال به عبادت شامل مطلق عبادت است که شامل نگاه کردن به کعبه یا بر آوردن حاجت مؤمن یا موعظه کردن هم بشود یا خیر؟ و آیا لازم است حتماً در مسجدالحرام باشد یا در کل شهر مکه کفایت می‌کند؟ ج- بلی شامل مطلق عبادت است و شامل امور مذکوره هم می‌شود و در تمام شهر مکه هم کفایت می‌کند و لازم نیست فقط در مسجدالحرام باشد. س ۳۰۳- گروهی به جای بیتوته در منی جهت انجام اعمال و عبادت، به مکه آمدند و در مسجدالحرام مشغول انجام اعمال مکه شدند. بعضی زودتر اعمال خود را انجام داده و منتظر تمام شدن اعمال دوستان و همراهان خود هستند، تکلیف این افراد چیست؟ ج- این افراد یا باید مشغول عبادت شوند و یا جهت بیتوته به منی برگردند. و اگر بدون اشتغال به عبادت منتظر همراهان خود بمانند و بیتوته نیمه دوم را به طور کامل درک نکنند باید کفاره بدهند. س ۳۰۴- آیا برای زنان و بیماران مسمای بیتوته به منی کفایت می‌کند؟ ج- اگر بیتوته، در تمام وقت برای آنها حرجی باشد کفایت می‌کند. س ۳۰۵- شخصی دو ساعت اول شب را در منی بوده و بعد از آن خارج شده و دو ساعت بعد از نصف شب مجدداً برای بیتوته مراجعت کرده که جمعاً به مقدار یک نیمه شب در منی بیتوته کرده، آیا کفایت می‌کند؟ ج- خیر، بیتوته به مقدار یک نیمه شب به طور تلفیقی کفایت نمی‌کند و باید یا نیمه اول را به طور کامل یا نیمه دوم را به طور کامل در منی بیتوته کند. س ۳۰۶- قبل از بیتوته شب دوازدهم و رمی جمرات روز دوازدهم پس از خروج از احرام و انجام اعمال حج، آیا می‌توان عمره مفرده و طواف مستحبی جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۴ انجام داد؟ ج- مانعی ندارد. س ۳۰۷- در روز دوازدهم که باید بعد از ظهر از منی خارج شد، آیا ضعفا و زنان می‌توانند زودتر خارج شوند؟ یعنی در شب که رمی جمرات را انجام می‌دهند، دیگر به چادرها برنگشته و مستقیماً بعد از رمی به مکه بروند؟ ج- این افراد نیز باید بعد از ظهر از منی خارج شوند. مگر اینکه مانند برای آنها مستلزم حرج باشد. س ۳۰۸- شخصی قبل از ظهر روز دوازدهم از منی خارج شده و قصد داشته که برای نَفَر مراجعت کند لکن عمداً یا به جهت عذری مراجعت نکرده است آیا وظیفه خاصی دارد؟ ج- در صورت امکان باید تا قبل از غروب مراجعت می‌کرد لکن فعلاً که به هر جهت مراجعت نکرده چیزی بر او نیست. س ۳۰۹- شخصی بعد از ظهر روز دوازدهم از منی کوچ کرد و پس از آن برای نماز در مسجد خیف یا برای اعاده رمی جمرات به عنوان احتیاط یا برای پیدا کردن گم شده و امثال اینها، به منی بازگشت و اتفاقاً در منی بود که آفتاب شب سیزدهم غروب کرد آیا بیتوته شب سیزدهم بر او واجب می‌شود؟ ج- در فرض سؤال که قبلاً نَفَر تحقق پیدا کرده است. بیتوته آن شب واجب نیست. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۵

مصدود و محصور

س ۳۱۰- در عمره مفرده در بین راه مدینه به مکه یکی از زائرین بیمار می‌شود، او را به بیمارستان جدّه می‌برند. پس از یک هفته بستری بهبود می‌یابد و چون بیش از ۱۵ روز حق اقامت در کشور عربستان را نداشت، مأموران سعودی از رفتن او به مکه جلوگیری می‌کنند. آیا باید به وظیفه محصور عمل کند یا مصدود؟ ج- حکم مصدود را دارد و با قربانی و تقصیر از احرام خارج می‌شود. س ۳۱۱- شخصی در میقات برای عمره تمتع محرم شده است و پس از احرام و قبل از سایر اعمال دستگیر و زندانی شده و پس از گذشت ایام تشریق او را آزاد کرده‌اند، ولی در زمان صدّ، به وظیفه مصدود عمل نکرده، حال یا جاهل به مسأله بوده یا نمی‌توانسته عمل کند، اگر بتواند عمره مفرده انجام دهد، وظیفه او برای خروج از احرام چیست، و چنانچه نتواند عمره مفرده انجام دهد، تکلیف چیست؟ ج- چنانچه می‌تواند عمره مفرده انجام دهد باید با انجام عمره مفرده از احرام خارج شود. و احتیاط آن است که قصد عدول به عمره مفرده کند. و چنانچه نتواند عمره مفرده انجام دهد. اگر علت آن بیماری باشد باید او را طواف و سعی دهند. و اگر

ممکن نشد باید برای طواف و نماز آن و سعی نایب بگیرد و خودش تقصیر کند و از احرام خارج شود. و اگر علت آن این باشد که او را از مکه اخراج کرده‌اند و نمی‌تواند برگردد حکم مصدود را دارد. س ۳۱۲- بر شخصی حج مستقر بوده و بعد از احرام و دخول در حرم مجنون یا جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۶ بیهوش شده، و پس از مدتی در ایران با همان حال فوت کرده، آیا حج از عهده او ساقط شده است؟ ج- در فرض سؤال ظاهراً حج از او ساقط نشده و باید از ترکه او استنابه کنند. و در این مسأله فرقی بین مجنون و غیره نیست. س ۳۱۳- در عمره تمتع بعد از ورود به مکه یکی از زائرین بخاطر بیماری شدید در بیمارستان بستری می‌گردد. به طوری که قادر به انجام اعمال عمره تمتع نمی‌باشد، وظیفه او نسبت به اعمال عمره تمتع و حج تمتع چیست؟ ج- نامبرده باید صبر کند پس از بهبودی، خودش اعمال عمره تمتع را انجام دهد و چنانچه تا قبل از ضیق وقت بهبودی حاصل نمی‌شود، او را بوسیله چرخ و مانند آن طواف و سعی دهند و اگر به هیچ وجه طواف و سعی دادن امکان ندارد برای طواف و سعی نایب بگیرد. که در این صورت پس از تقصیر از احرام خارج می‌شود و بیمار می‌تواند برای حج تمتع محرم شود و چنانچه وقوف عرفات و مشعر را درک کند حج او صحیح است و بقیه اعمال حج را به ترتیبی که ذکر شد انجام دهد. س ۳۱۴- در فاصله بین عمره تمتع و حج تمتع در اثر تصادف رانندگی یکی از زائرین پایش شکسته و جراحات زیادی متوجه او می‌شود. لذا در بیمارستان تحت مراقبت‌های ویژه قرار می‌گیرد. وظیفه او نسبت به حج تمتع چیست؟ ج- بیمار می‌تواند برای حج تمتع محرم شود و چنانچه وقوفین را درک کند- ولو باندازه درک وقوف رکنی- حج او صحیح است و اعمال منی را اگر نتواند انجام بدهد نایب بگیرد، سپس او را طواف و سعی و طواف نساء بدهند، و در صورت عدم امکان نایب بگیرد. س ۳۱۵- اگر پس از انجام عمره تمتع بیمار شود و به تشخیص پزشکان باید جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۷ به وطن برگردد و نمی‌تواند اعمال حج بجا آورد، یا وقت وقوف گذشته و او را محرم کرده‌اند، یا محرم کرده‌اند ولی برای وقوف نبرده‌اند، تکلیف چیست؟ ج- چنانچه بیمار را محرم نکرده‌اند وظیفه‌ای ندارد و الاً باید به وظیفه محصور عمل کند و در هر صورت چنانچه حج بر او مستقر بوده باید حج را بعداً انجام دهد. س ۳۱۶- شخص محرمی در عمره مفرده پس از ورود به مکه معظّمه بیمار می‌شود و نمی‌تواند طواف و سعی انجام بدهد، لذا یکی از دوستانش نیابتاً اعمال عمره مفرده را از طواف و نماز و سعی از جانب او انجام می‌دهد و به ایران باز می‌گردند. آیا از احرام خارج شده است؟ با توجه به اینکه از نظر مقررات دولتی امکان بازگشت به مکه وجود ندارد، تکلیف او چیست؟ ج- در فرض سؤال، چنانچه مقذور نبوده که خود بیمار را طواف و سعی بدهند یا مشقت غیر قابل تحمل داشته و دوست ایشان با استنابه از وی اعمال عمره او را نیابتاً انجام داده و پس از آن خود بیمار تقصیر کرده باشد، از احرام خارج شده است. س ۳۱۷- شخصی اعمال عمره تمتع را به پایان برده و اکنون نمی‌تواند حج تمتع بجا آورد، مثلاً برای خدمت به حجاج از سوی سازمان حج و زیارت به حج آمده و اکنون سازمان مذکور او را مأمور کرده که در مکه بماند، وظیفه‌اش چیست؟ ج- فعلاً محل است و تکلیفی ندارد و به مأموریت خود ادامه دهد. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۸

کفارات

س ۳۱۸- حیوانی که به عنوان کفاره محرمات احرام ذبح می‌شود آیا باید شرایط قربانی را داشته باشد؟ ج- خیر، لازم نیست. س ۳۱۹- محل ذبح کفاره محرمات احرام را بیان فرمایید: ج- احتیاط این است که کفاره محرمات احرام عمره در مکه ذبح شود و کفاره محرمات احرام حج در منی، ولی فعلاً که گوشت آنها در آن دو مکان مصرف فقرا می‌شود، جایز بلکه احتیاط این است که در وطن ذبح کنند و به مصرف فقرا مؤمن برسانند. س ۳۲۰- آیا جایز است پوست حیوانی که به عنوان کفاره ذبح می‌شود، به ذابح آن داده شود؟ ج- بنابر اقوی جایز نیست. و باید تمام آن مصرف فقرا شود (حتی کله و پاچه آن) بلی اگر ذابح فقیر باشد می‌توان به عنوان مصرف به او بدهند. نه بعنوان اجرت و کارمزد. س ۳۲۱- مصرف کفاره چه اشخاصی هستند؟ ج-

مصرف آن فقیر مؤمن غیر سید است. بلی اگر دهنده آن سید باشد می‌توان به سید فقیر بدهد. و خود شخص بنا بر احتیاط نمی‌تواند از آن بخورد. و اگر خورد بنا بر احتیاط واجب قیمت آن مقدار را که خورده صدقه بدهد. و نزدیکان او هم اگر فقیر نیستند از آن نخورند. س ۳۲۲- کیفیت مصرف کفاره را بیان فرمایید: ج- می‌توانند بصورت خام بین فقرا تقسیم کنند. یا بپزند و آنها را دعوت و جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۵۹ اطعام کنند. س ۳۲۳- آیا جایز است حیوان زنده را به عنوان کفاره به فقیر بدهند؟ ج- خیر. باید ذبح کنند. بلی می‌توانند آن را زنده تحویل فقیر بدهند و او را وکیل کنند تا از طرف دهنده ذبح کند و بین فقرا تقسیم کند. البته باید وکیل مورد وثوق و اطمینان باشد. س ۳۲۴- آیا جایز است به مقدار یک گوسفند گوشت خریداری کنند و بین فقرا تقسیم کنند؟ ج- خیر مجزی نیست و باید گوسفند را به نیت کفاره ذبح کند و آن را بین فقرا تقسیم کنند.

مسائل متفرقه

س ۳۲۵- در کتاب «عروة الوثقی» آمده است که: «نماز در مسجدالحرام معادل یک میلیون نماز است»، «۱» مدرک آن چیست؟ ج- شیخ صدوق (ره) روایتی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده و از آن استفاده می‌شود که، نماز در مسجدالحرام معادل «هزار هزار» (یک میلیون) نماز است. «۲» جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۰ س ۳۲۶- شرکت در نماز جماعت اهل سنت و خواندن نمازهای یومیّه با آنها، آیا کفایت از نماز واجب می‌کند؟ ج- بلی کفایت می‌کند. س ۳۲۷- شرکت در نماز جماعت مغرب اهل سنت، با توجه به اینکه وقت نماز مغرب نزد آنها زودتر از مغرب شرعی نزد شیعیان است، آیا کفایت از نماز مغرب می‌کند؟ ج- کفایت می‌کند. س ۳۲۸- گاهی مشاهده می‌شود هنگام برپایی نماز جماعت در مسجدالحرام و مسجدالنبی، بعضی از حجاج از مسجد خارج می‌شوند و یا در کناری ایستاده و تماشا می‌کنند، لطفاً نظر مبارک را در این باره مرقوم فرمایید. ج- انجام اموری که موجب اتهام شیعه می‌باشد، جایز نیست. س ۳۲۹- در طبقه بالای مسجدالحرام و مسجدالنبی که نماز جماعت تشکیل می‌شود و ایرانی‌ها در آن شرکت می‌کنند. با وصف اینکه اتصال به هیچ وجه مراعات نشده و جای تقيه هم نیست. زیرا می‌توانند نماز را در طبقه پایین که لااقل اتصال حفظ می‌شود بخوانند. آیا نماز در طبقه فوقانی صحیح است؟ ج- چنانچه هنگام اقامه جماعت اتفاقاً آنجا بودند. همانجا اقتدا کنند. و جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۱ نماز صحیح است. ولی اختیاراً به آنجا نروند. س ۳۳۰- شرکت در نماز جماعت اهل سنت، آیا اختصاص به مسجدالحرام و مسجدالنبی دارد، یا در مساجد دیگر هم کافی است؟ ج- اختصاص به مسجدالحرام و مسجدالنبی ندارد. س ۳۳۱- برادران شیعه در نماز جماعت اهل سنت شرکت می‌کنند. بعضاً دیده شده که امام جماعت در حین قرائت آیه سجده را تلاوت می‌کند و خود و تمامی نمازگزاران به سجده می‌روند و شیعیان هم تقیماً به سجده می‌روند، آیا این سجده اضافه باعث بطلان نماز آنها می‌شود و یا چون از باب تقيه بوده، ضرری به صحت نماز آنها نمی‌زند؟ ج- در فرض سؤال نماز آنها باطل نمی‌شود، ولی احتیاطاً نماز را اعاده کنند. س ۳۳۲- آیا در نماز جماعت اهل سنت هم می‌توان برای درک ثواب، در تشهد آخر اقتدا کرد و بدون تکبیر مجدّد نماز را به طور فرادی ادامه داد؟ ج- مانعی ندارد. س ۳۳۳- شخصی برای خواندن نماز جماعت وارد مسجدالنبی یا مسجدالحرام یا یکی از مساجد اهل سنت شده در حالی که جماعت تمام شده ولی صفها به هم نخورده، آیا اذان و اقامه ساقط است؟ ج- در فرض سؤال اذان و اقامه ساقط نیست، بلکه اگر کسی بعد از خواندن نماز جماعت با آنها، بخواهد احتیاطاً نماز خود را اعاده کند استجباب گفتن اذان و اقامه به قوت خود باقی است. س ۳۳۴- در نماز جماعت مسجدالحرام و مسجدالنبی یا سایر مساجد مکه و مدینه آیا می‌توان بر فرش سجده کرد؟ و چنانچه بر فرش سجده کند، آیا اعاده آن لازم است؟ جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۲ ج- چنانچه محلّی که سجده بر آن جایز است پیدا نشود و از مثل حصیر و مانند آن نتواند استفاده کند سجده بر فرش مانعی ندارد و اعاده لازم نیست. س ۳۳۵- سجده کردن بر مهر یا حصیر و بادبزن در مساجد مکه و مدینه چنانچه انگشت نما و سبب وهن به مسلمانان بشود، چه حکمی دارد؟ ج- در صورت وهن و اتهام جایز نیست.

س ۳۳۶- حجاج ایرانی که وارد فرودگاه می‌شوند، هنگام نماز به خاطر آنکه سایر مسلمانان جهان نیز تا حدودی آنجا رفت و آمد دارند و مهر، کاغذ، بادبزن، و غیره را در سجده بکار گرفتن برای آنان ناآشنا است، وظیفه ما هنگام سجده نماز چیست؟ آیا صرف ناآشنا بودن کار، برای دیگران، و هن شیعیه بحساب می‌آید یا آنکه احساس شود که آنان از چنین اعمالی تنفر داشته و به و هن، منجر می‌شود؟ و اگر به و هن منجر شود، نماز خوانده شده صحیح است یا خیر؟ ج- اگر عمل مزبور موجب انتقاد از مذهب شیعیه و توهین و ابراز تنفر بشود جایز نیست و در این فرض صحت عمل نیز مشکل است. س ۳۳۷- آیا خواندن نماز واجب در حجر اسماعیل اشکال دارد؟ ج- حجر اسماعیل از بیت نیست و خواندن نماز واجب و مستحب، در آن صحیح و بی‌اشکال است، هر چند که طواف باید خارج از آن انجام شود. «۱» س ۳۳۸- فاصله بین مکه و عرفات که قبلاً چهار فرسخ بوده امروزه باتوجه جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۳ به توسعه مکه و اتصال شهر به منی کمتر از مسافت شرعی است، در این صورت، کسی که قصد اقامه ده روز در مکه را کرده و سپس به عرفات و مشعر و منی می‌رود و چهار شب یا بیشتر در آنجا بیتوته می‌کند، نماز او در عرفات و مشعر و منی و پس از مراجعت به مکه قصر است یا تمام؟ ج- اگر قبل از رفتن به عرفات ده روز یا بیشتر در مکه بوده در مواضع ذکر شده نماز تمام است و گرنه نماز در آن مواضع شکسته است ولی در مکه اگر چه بعد از مراجعت باشد مخیر بین قصر و اتمام است. س ۳۳۹- قصد اقامه در محله‌های جدید الاحداث مکه با توجه به اینکه حجاج همه روزه به مسجد الحرام رفت و آمد دارند چه صورت دارد؟ ج- محله‌های جدید الاحداث اگر عرفاً جزء مکه محسوب شوند، قصد اقامه در آن و رفت و آمد به مسجد الحرام صحیح است. س ۳۴۰- با توجه به توسعه فعلی مکه و مدینه مسافر در چه قسمتی از این دو شهر مخیر بین قصر و اتمام است و آیا فرقی بین نایب و غیره هست؟ ج- در تمام آن دو شهر مخیر است و فرقی نیست. س ۳۴۱- مدیر کاروان با توجه به این که می‌داند توقف زائران در مدینه یا مکه کمتر از ده روز است به آنها اعلام می‌کند که ده روز می‌مانیم و آنان به اعتماد گفته او نمازشان را تمام می‌خوانند و روزه می‌گیرند ولی قبل از ده روز از آنجا می‌روند، حکم شرعی نسبت به مدیر که این مطلب را اعلام می‌کند و نماز و روزه زائران چیست؟ ج- با توجه به اینکه به نظر اینجانب در تمام مکه و مدینه مکلف مخیر بین قصر و اتمام است، لذا در فرض سؤال نمازهایی که تمام خوانده صحیح است، اما روزه را چنانچه واجب بوده قضا کنند. جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۴ س ۳۴۲- رطوبتهایی در مسجد الحرام مشاهده می‌شود که نمی‌دانیم آب است یا چیز دیگر چه حکمی دارد؟ ج- هر چیز مشکوکی محکوم به طهارت است. س ۳۴۳- روش تطهیر مسجد الحرام طبق موازین شرع نیست. لذا اگر بدن یا لباس مرطوب با آنجا تماس پیدا کند. چه حکمی دارد؟ ج- تا وقتی که یقین به نجاست آنجا ندارید، محکوم به طهارت است. س ۳۴۴- آیا غسلهای طواف، احرام، زیارت قبر نبی اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام و جمعه کفایت از وضو می‌کند؟ ج- خیر، لذا باید بعد از این غسلها وضو هم بگیرند. س ۳۴۵- آیا بجز غسل مستحبی برای رفتن به مسجد الحرام، غسل دیگری برای طواف مستحب است، و در صورت وجود چنین استحبابی، آیا یک غسل به نیت هر دو کافی است؟ ج- بلی برای هر دو مورد یعنی دخول در مسجد الحرام و طواف، غسل مستحب است و یک غسل به نیت هر دو کفایت می‌کند. س ۳۴۶- حکم روزه اشخاصی که در مسجد الحرام یا مسجد النبی صلی الله علیه و آله که قبل از وقت افطار، از باب تقیه افطار می‌کند چیست؟ ج- اگر اتفاقاً آنجا بودند و ناچار به افطار تقیه‌ای شدند روزه آنها صحیح است و قضا ندارد. ولی رفتن به آنجا در حال اختیار خلاف احتیاط است. به علاوه به طوری که تحقیق شده در مورد سؤال تقیه کمتر اتفاق می‌افتد. و افراد ملزم به افطار تقیه‌ای نمی‌شوند. س ۳۴۷- شخصی در مدینه منوره مسافر است و روزه قضای ماه رمضان نیز دارد، آیا برای قضای حاجت می‌تواند سه روز روزه مستحبی بگیرد؟ و آیا جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۵ می‌تواند این سه روز را با فاصله بگیرد؟ ج- بلی در فرض سؤال گرفتن سه روز روزه مستحبی برای قضای حاجت صحیح است. و احتیاط آن است که سه روز را پشت سر هم بگیرد. س ۳۴۸- در مکه و مدینه که مسافر مخیر بین قصر و اتمام است، اگر تمام را اختیار کرد، آیا می‌تواند نوافل نهاریه را بخواند؟ ج- خیر. نوافل نهاریه مطلقاً از مسافر مشروع نیست. و تخیر در آن دو شهر

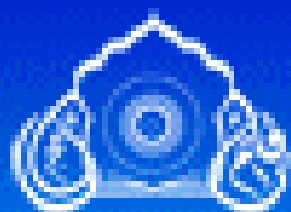
مخصوص فرائض است. س ۳۴۹- خانمی بدون اذن شوهر به مدینه منوره آمده است، و سفر او سفر معصیت است و باید نمازهای یومیه را تمام بخواند، آیا نوافل نهاریه را نیز می‌تواند بخواند؟ و آیا روزه مستحبی می‌تواند بگیرد؟ ج- بلی به طور کلی در سفر معصیت نوافل نهاریه ساقط نیست، و روزه مستحبی هم صحیح است. س ۳۵۰- آوردن خاک، ریگ و سنگ از عرفات، مشعرالحرام، منا، صفا، مروه یا منطقه حرم چه حکمی دارد؟ ج- از صفا و مروه جایز نیست. و از غیر آن دو مانعی ندارد و در هر صورت برگرداندن لازم نیست. ولی به طور کلی لازم است مؤمنین از این قبیل اعمال پرهیز کنند. س ۳۵۱- گاهی اوقات در مسجدالحرام و مسجدالنبی کفشهای انسان گم می‌شود و مشاهده می‌شود که کفشهای فراوانی روی هم ریخته و مأموران نظافت مسجد آنها را جمع‌آوری کرده و دور می‌ریزند، آیا جایز است از آن کفشها استفاده کنیم؟ ج- اگر بدانید یا مطمئن باشید که صاحبان آن از کفشهای خود اعراض جامع المسائل (فارسی)، ص: ۲۶۶ کرده‌اند یا بدانید آنها راضی هستند اشکال ندارد. و الا محل اشکال است. س ۳۵۲- برای عمره مفرده ثبت نام کرده‌ام و با قرعه کشی نام اینجانب در شمار زائران ماه رجب می‌باشد، سازمان حج می‌گوید ماه رجب فضیلت دارد شما باید ۱۵ هزار تومان اضافه پرداخت کنید. آیا سازمان حج چنین حقی را دارد؟ ج- چون متصدی امر، سازمان حج و زیارت است، لذا می‌تواند طبق مقررات کم یا زیاد کند.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می‌دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت عليهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیت های گسترده مرکز: الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ... د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه) تولید محصولات

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

